

d'actuar com a partit o simplement com a organització de classe, s'acordà, per unanimitat, donar suport la candidatura d'Esquerra Republicana i donar un vot de confiança al Comitè Executiu perquè facilités a l'esmentat partit noms de rabassaires perquè figuressin a la candidatura del Partit (23).

Decidida aquesta qüestió, la Unió de Rabassaires publicà un manifest (24) en el qual feia públic quina era la seva opció de vot en les eleccions legislatives de 19 de novembre del 1933. Aquest manifest remarcava: "En l'Assemblea extraordinària celebrada el dia 7 del corrent, la Unió de Rabassaires acordà per unanimitat defensar la candidatura d'Esquerra Republicana de Catalunya i facultar el Comitè perquè facilités noms de persones afectes per a integrar dita candidatura."

"No podia procedir d'altra manera la "Unió". Deixant a banda que una gran part dels nostres companys militen en els rengles d'"Esquerra Republicana", per afinitat de principis, per conveniència pròpia, per la República i per Catalunya, ens interessa que la candidatura d'Esquerra triomfi. La Unió ha donat proves sempre d'un gran sentit polític i de justa interpretació. No podia ara desmentir-se".

(...) "Entretenir-nos ara a pensar si tots els components d'Esquerra Republicana tenen o no, els mateixos graus d'esquerrisme, o si en algun altre partit hi figura alguna persona solvent, seria apartar la vista de l'àmbit en què la lluita és plantejada". (...)

(...) "Ajudarem al triomf d'Esquerra Republicana i tindrem com hem tingut fins ara, prou autoritat moral per a aplaudir criticar o reclamar si cal, sobre la tasca d'aquest partit, avui el que ofereix major garantia a la democràcia catalana".

"Companys reabassaires, arrendataris, aparcers i masovers, treballau amb tot entusiasme pel propi triomf" (25).

Però, cal també esmentar que el dia 16 de desembre de 1933 es publicava un manifest de constitució de l'Aliança Obrera a Catalunya. Aquest el signaven Martínez Cuenca per la Unió Socialista de Catalunya, Vila Cuenca per la U.G.T. de Catalunya, Joaquim Maurín pel Bloc Obrer i Camperol, Andreu Nin per l'Esquerra Comunista, Àngel Pestaña pels Sindicats de l'oposició, separats de la CNT, i Josep Calvet per la Unió de Rabassaires, "Aquest manifest significava un altre pas cap a l'esquerra i era una afirmació d'autonomia política respecte a l'Esquerra, però la convivència de la Unió amb elements més revolucionaris que ella dins del marc de l'Aliança Obrera no sempre va ésser fàcil" (26).

El 24 d'abril de 1934 es presentà el recurs contra la Llei de Contractes de Conreu a les Corts, perquè el govern plantegés davant el Tribunal de Garanties Constitucionals la qüestió d'incompetència del Parlament català per a legislar en aquesta matèria. Això provocà que a finals d'abril de 1934, Esquerra Republicana, Acció Catalana, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, la Unió Socialista de Catalunya i la Unió de Rabassaires convoquessin una manifestació antifeixista. D'altra banda, el president de la Unió de Rabassaires, Josep Calvet i Mora, en una visita que féu acompanyant a una comissió de la Junta al President de Catalunya, li llegí un missatge de la Unió de Rabassaires que deia (27): "Honorable senyor: la Unió de Rabassaires ha respost novament a la crida que en defensa de les llibertats catalanes i ciutadanes ha estat adreçada al nostre poble. La presència de la Unió de Rabassaires en aquesta magnífica demostració ciutadana, vol dir que està al

costat del Govern de Catalunya per tot allò que calgui per a la defensa de les nostres llibertats. Expressament hem fet aquesta manifestació, i us la reiterem amb tota la solemnitat com a rèplica de la tasca (que per la duresa del qualificatiu que es mereix no cal emprar en documents d'aquesta naturalesa) que estan portant a terme uns catalans confabulats amb els tradicionals enemics de les llibertats de Catalunya, per tal d'anorrear les lleis que el nostre parlament, en ús de la seva sobirania, ha dictat, intent que tendeix a destrossar també el prestigi i l'autoritat, que més que cap altre, necessita mantenir, costi el que costi, el primer Parlament de la Catalunya restaurada, per què puguin existir dignament i realitzar la històrica tasca que el poble català li ha confiat. Davant d'aquest fet, tot retard en l'aplicació de les lleis promulgades a Catalunya, fomenta en l'ànim públic el dubte i la vacil·lació i la natural impaciència dels que hem obert el cor a l'esperança de trobar, per mitjà de les institucions, republicanes i autonòmiques un xic de consol a la tradicional servitud que està patint el cultivador del camp. Amb la major franquesa, que és també la major prova de lleialtat i de respecte amb qui ocupa la primera magistratura del nostre poble i vol conèixer els seus sentiments, us diem, honorable President, la nostra fretura de veure aplicada immediatament la Llei de Contractes de Conreu, i el nostre propòsit de no recular ni un mil·límetre en el camí de la conquesta assolida dintre de la legalitat republicana i autonòmica, de la qual sou la més alta representació. Visqueu molts anys per al bé de Catalunya i de la República" (23).

A partir d'aquest moment es desencadenà tot el procés pel qual el Tribunal de Garanties Constitucionals declarava que el Parlament Català era incompetent per a dictar

la Llei de Contractes de Conreu i, per tant, l'anul.lava. Aleshores, en senyal de protesta, la minoria d'Esquerra Republicana i la minoria nacionalista basca es retiraven de les Corts de la República. Aquest seria un dels mòbils a Catalunya que menaria cap els esdeveniments del 6 d'octubre de 1934. El dia 5 d'octubre, davant dels esdeveniments que s'estaven acostant, la Unió de Rabassaires adreçà la següent nota (29) als seus afiliats: "El President i el secretari de la Unió de Rabassaires, senyors Calvet i Aragay han pregat els periodistes que fan informació a la Generalitat que davant la impossibilitat material en què es troba l'esmentada organització d'adreçar-se ràpidament a tots els seus afiliats, tinguin l'amabilitat de fer públic en els corresponents diaris el seu desig que, davant la gravetat de les circumstàncies, extremin llur disciplina i no atenguin altres ordres ni indicacions que les que els siguin facilitades pel Consell Directiu" (30).

A partir de l'any 1935, es portà a terme un progressiu distanciament de la Unió de Rabassaires respecte a Esquerra Republicana. Així ho nota Albert Balcells quan afirma: "La reacció dels propietaris l'any 1935 explica la progressiva radicalització del moviment camperol català. El pròleg d'Els desnonaments rústics a Catalunya resumeix així el punt de vista dels pagesos sobre els fets: "Que no es digui que aquesta situació no és altra cosa que l'equivalència d'una altra d'anterior, igualment agitada, però provocada per la part camperola; això seria perpetuar aquella creença que arribà a prendre cos gràcies als esforços d'una premsa parcial, que la campanya rabassaire de 1931-32-33, fou només moguda per l'egoisme i el furt. Prou sabem tots aquells que intervingueren que la cosa no fou així; que si camperols hi hagué que retingueren part o la tota-

litat de la collita, fou davant la negativa dels jutges a acceptar la consignació prevista per les primeres disposicions de la República (Decrets de l'11 de juliol i 6 d'agost de 1931 i especialment l'Ordre Circular de 10 de setembre de 1931) i més tard per llur negativa a acceptar la forma de partició disposada per la Generalitat; que si partiren al 25 o 50 per cent fou a l'empara de la legislació del Parlament de Catalunya, autoritzats per rebuts lliurats per les Comissions Arbitrals (Ap. V) i que si cometeren excessos legals foren provocats per la resistència dels propietaris a reconèixer la llei i la complaença amb què era vista l'actitud d'aquests per les institucions judicials i polítiques. Bona prova -excessiva- de la disposició dels camperols és l'anomenat Pacte de la Generalitat, on, en lloc de fer complir fins a l'última lletra, com podien, les disposicions del Govern de la República relatives a consignacions, s'avingueren a un nou sistema tan poc favorable com era el de reduir les parts a la seva immediata inferior. No hi fou estranya la coacció de determinades autoritats que al cap de sis mesos de República donaven el trist espectacle de sabotejar una de les seves creacions més plenes de sentit social". Aquest retret tan dur a Macià i al seu partit dóna una idea de la separació que s'estava operant entre la Unió de Rabassaires i els polítics de l'Esquerra. En aquest llibre citat, i en termes pròxims al socialisme marxista, els dirigents camperols catalans situaven els fets recents dins d'una interpretació global, simptomàtica de llur radicalització ideològica" (31).

En aquest procés de separació de l'òrbita d'Esquerra Republicana, hi hagué també una temptativa d'apropament de la Unió de Rabassaires a l'Aliança Obrera de Catalunya, temptativa que no arribà a ser realitat. Albert Balcells

ho explica d'aquesta manera: "En el joc de forces socials i polítiques d'aquell instant, el seu allunyament de l'Esquerra impel·lia la Unió de Rabassaires a atansar-se a l'Aliança Obrera. Al moviment camperol, hi calia unir-se amb altres grups polítics urbans. Però els dirigents rabassaires, després d'haver trencat llur estreta aliança amb les forces que representaven la petita burgesia, les classes mitjanes liberals i les assalariades, no acabaven de decidir-se a fer front comú amb els partits obreristes revolucionaris. Cap a finals de 1935, Nònit Puig, el dirigent rabassaire de la comarca de Bages, escrivia: "Si fins avui la Unió de Rabassaires ha anat a remolc de cert partit, i aquest partit considerem que ha fracassat, ¿serà prudent -preguntem- caure en braços d'un altre conglomerat d'agrupacions, sembrat d'ambicions personals com un camp ple de vidres?. No volem prejudicar conductes, però si que és convenient ésser prudent i evitar les precipitacions, que a voltes són fatals per a les organitzacions". D'aquesta manera fou com els dirigents de la Unió no entraren a l'Aliança Obrera tot i que la tardor de 1935 ja estaven disposats a establir-hi una aliança electoral i sovint feien declaracions a favor d'una unió de tots els partits de l'esquerra obrera, amb els quals estarien disposats a col·laborar. Mentrestant, la Unió intentà de mantenir-se en un aïllament provisional dintre les esquerres" (32).

A les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, la Unió de Rabassaires es presentà com una organització política autònoma dintre de la coalició del Front d'Esquerres de Catalunya, juntament amb els partits d'Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Partit Republicà d'Esquerra, Unió Socialista de Catalunya, Partit Comunista de Catalunya,

POUM, Partit Català Proletari i PSOE. "Per primera vegada, com un partit polític més, va entrar en la coalició electoral del Front Popular (...). Per primer cop aconseguí presentar candidats propis en lloc de prestar suport als polítics que subscrivien el seu programa" (33). El president de la Unió de Rabassaires, Josep Calvet i Mora, i el seu vice-president, Pau Padró i Canyelles, es presentaren en la llista per la circumscripció de Barcelona del Front d'Esquerres de Catalunya.

Durant la campanya electoral de les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, la Unió de Rabassaires es mostrà totalment adherida amb el programa del Front d'Esquerres de Catalunya, perquè comportava avantatges evidents per a aquesta organització: "La Unió donava mostres d'una gran vitalitat i d'un funcionament normal durant els mesos que precediren l'important canvi polític que representà la victòria del Front Popular. L'amnistia de presos polítics, el restabliment de l'autonomia de Catalunya i per tant de l'entrada en vigor de la Llei de Contractes de Conreu, la reposició dels pagesos expulsats de les finques durant el període dretista, la reforma de la Llei d'Arrendaments Rústics a favor dels conreadors, eren cinc punts del programa de coalició de les esquerres de Catalunya i de tot Espanya que afectaven directament els parcers i els arrendataris catalans, als vots dels quals es devia el capgirell polític del febrer de 1936" (34).

Un cop aconseguida la victòria del Front d'Esquerres de Catalunya, combinada amb el triomf del Front Popular a la resta de l'Estat espanyol, "durant el període comprès entre el 15 de febrer i el 19 de juliol de 1936, l'Esquerra des del govern de la Generalitat, va restar fidel a la línia seguida abans del 6 d'octubre quan decretà

el restabliment de la Llei de Contractes de Conreu i la reposició dels pagesos desnonats després de la revolta del 34". (35).

Però a partir de les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936, augmentava el distanciament entre la Unió de Rabassaires i Esquerra Republicana, "(...) amb el qual tan estretament s'havia relacionat temps enrera l'organització camperola. Progressivament, els dirigents rabassaires s'anaven atansant a les esqueres obreres, (...), quan va crear-se el PSUC, la Unió va saludar amb entusiasme i simpatia l'aparició d'un partit socialista que superava la impotència de l'anterior divisió de l'esquerra obrera. + Prenent per base la premsa rabassaire publicada durant la guerra civil, es pot afirmar la hipòtesi que el PSUC va tenir una influència creixent sobre la Unió de Rabassaires".

"Amb tot, durant aquells cinc primers mesos de 1936, aquest atansament al socialisme per part dels pagesos, parcers i arrendataris, tenia més aviat lloc en el terreny dels principis i dels objectius ideals a termini més o menys llarg que no pas en el d'una adhesió total al col·lectivisme agrari o en el d'una preparació encaminada a una revolució més o menys imminent. La Unió de Rabassaires no va preparar el canvi que tingué lloc al camp després de la sublevació del 19 de juliol, més aviat es va limitar a sumar-se a la revolució social que es produí a les ciutats. Al costat d'una adhesió teòrica al col·lectivisme, la majoria de pagesos afiliats a la Unió continuaven fidels a l'explotació familiar i a l'autonomia tradicional de l'agricultor".

(...) "La Unió de Rabassaires va acollir amb entusiasme la notícia de la creació del PSUC. Ja abans de la fusió i de llur sortida del poder, els diputats de la minoria de

la Unió Socialista havien adoptat les demandes dels rabassaires dins el Parlament de Catalunya. Fronjosà i els diputats socialistes s'uniren als rabassaires quan el dia 3 de juny van proposar la votació pel Parlament de la devolució de les parts de fruits pels propietaris o pels qui els haguessin succeït en el cas de venda de la finca i insolvència del propietari. La Lliga votà contra tota la proposició i la Unió Socialista fou l'única que votà el referent a la responsabilitat de l'actual propietari en cas que l'antic es declarés insolvent. Però la majoria votà a favor de la devolució per part dels propietaris de l'equivalent als fruits lliurats pels pagesos després del 6 d'octubre de 1934. D'aquesta manera fou com la Generalitat publicà un decret pel qual les Juntes Arbitrals havien d'admetre fins el 30 de juny les demandes de compensació per part dels pagesos afectats. Pel mateix decret es creaven amb caràcter provisional disset Juntes Arbitrals els vocals de les quals haurien d'ésser designats respectivament per la Unió de Rabassaires i per l'Institut de Sant Isidre, amb la finalitat de resoldre els recursos presentats mentre s'esperava que es realitzés el cens electoral de propietaris i de conreadors que havia de permetre d'elegir els vocals de les Juntes Arbitrals definitives" (36).

La Unió de Rabassaires passà per tres períodes definits. El primer, que va de 1931 a setembre-octubre de 1933, en què la Unió de Rabassaires estava clarament interrelacionada amb el partit d'Esquerra Republicana. Aquesta interrelació es concreta en el programa de política agrària del Partit i en la seva estratègia durant la Segona República, que fou de suport als problemes dels rabassaires i conreadors sense terra. A més, tingueren diversos dirigents comuns a les dues organitzacions: Lluís Companys, Amadeu

Aragay, Francesc Riera i Claramunt, Ernest Ventós, Josep Folch i Folch, Jaume Sallés, etc. També hi hagueren diversos militants comuns com s'esmenta al manifest: "La jornada del 19. La "Unió de Rabassaires" davant la lluita electoral" (37): "No podia procedir d'altra manera la "Unió". Deixant a banda que una gran part dels nostres companys militen en els rengles d'"Esquerra Republicana", per afinitat de principis, per conveniència pròpia, per la República i per Catalunya, ens interessa que la candidatura d'Esquerra triomfi. La Unió ha donat proves sempre d'un gran sentit polític, i de justa interpretació. No podia ara desmentir-se". D'altra banda, cal esmentar els dirigents d'Esquerra Republicana que actuaren en el sentit de donar suport a la Unió de Rabassaires: Joan Lluís Pujol i Font, Josep Bertrán de Quintana, Ramón Bertrán i Tàpies, Manuel Galés, Josep A. Trabal, Martí Rouret, Pere Mestres, Salvador Armendares, Joan Tauler, Enric Cantuni, Pere Cerezo, Antoni Dot i Arxer, etc.

El segon període, en que la Unió de Rabassaires va provar un apropament a l'Aliança Obrera de Catalunya. El 16 de desembre de 1933 es signà el manifest de constitució de l'Aliança Obrera, figurant-hi el nom de la Unió de Rabassaires. Aquesta organització a finals de setembre de 1933 havia portat a terme un distanciament respecte a Esquerra Republicana pels problemes suscitats pels contractes de conreu. Malgrat tot, en les eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933, la Unió de Rabassaires va incloure dos noms a la candidatura d'Esquerra Republicana i va donar suport a la llista d'aquest Partit, suport fet explícit en el manifest "La jornada del 19. La "Unió de Rabassaires" davant la lluita electoral". A partir de 1935 la seva progressiva separació respecte a Esquerra Re-

publicana es féu més important, però no arribà a consolidar-se la seva entrada a l'Aliança Obrera.

El tercer període, datat a partir de l'estiu de 1936, en què els rabassaires iniciaren un apropament cap al PSUC., i la influència d'aquest partit en la Unió de Rabassaires anà creixent durant la guerra civil.

Notes al Capítol VIII apartat 1.-

- (1) Sobre el paper jugat per Lluís Companys a la Unió de Rabassaires vegeu cfr. a Angel Ossorio y Gallardo: Vida y sacrificio de Companys.- Editorial Losada, S.A.- Buenos Aires, 1943.
- (2) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, ob.cit., p. 84 i 85.
- (3) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 87.
- (4) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 96.
- (5) Rafael Pujol i Josep Clara remarquen que la Unió de Rabassaires no tenia força a Girona, degut a la incidència de l'Acció Social Agrària. A més, assenyalen la línia política i l'estratègia de l'A.S.A. i "de les seves relacions amb el B.O.C. Aquest donà sempre una importància cabdal a l'aspecte agrari i, a Girona concretament, ja en tenim proves durant la propaganda electoral de les municipals que portaren la República. Però serà l'any 1932 quan "el Bloc progressarà fermament en l'aspecte d'organització i influència a la ruralia catalana", coincidint amb el resultat advers per a ells, del Ple Regional de Sabadell de la C.N.T. d'abril de 1932 entre altres, fou expulsada d'aquest Ple la Federació Local de Sindicats de la ciutat de Girona".

"A Girona, aquestes circumstàncies del Bloc, propícies a buscar amb més intensitat l'eixamplament de

la seva base entre la ruralia, quedaren potenciades per una raó d'oportunitat -l'A.S.A. anava a estructurar-se a nivell provincial, aplegant la gairebé totalitat de les entitats agràries- i per una altra banda d'instrumental -a partir del 1er. de maig de 1932 disposa de portaveu provincial, L'Espurna, (Portaveu del Bloc Obrer i Camperol a les comarques gironines), quinzenal adreçat de manera especial als camperols d'A.S.A.-."

(...) "Tot plegat portà una gran part d'A.S.A. a radicalitzar-se de debó i a fer seves unes consignes molt semblants a les del Bloc". "Podem dir que, sense fusió de cap mena, l'atausament era evident" (...) "Un altre moment que també hem de tenir en compte en el procés de radicalització d'A.S.A. i d'enfrontament als partits burgesos és la topada que protagonitzà Juscafressa amb el diputat d'E.R.C. Miquel Santaló, produïa arran de la discussió a les Corts de la Llei de Reforma Agrària. Santaló s'havia compromès a defensar tres esmenes en el debat parlamentari i àdhuc els havia tramès nota d'aquestes proposicions signades per ell i pel nombre suficient de diputats com perquè prosperessin, però a l'hora de la veritat només en veieren una i encara perquè afavoria la seva professió. Això no obstant, Santaló volia fer creure que les havia defensades totes tres, i Juscafressa acudí a casa seva amb el Butlletí de les Corts per mostrar-li l'engany. L'encontre significà la trencada entre els dos personatges i contribuí a deteriorar les relacions entre l'E.R.C. i l'A.S.A." (Rafael Pujol i Josep Clara: Acció Social Agrària de les terres gironines. "Revista de

Girona", Núm. 83, Any 1978, pp. 247 a 254).

- (6) "La Unió de Rabassaires i les pròximes eleccions".
"L'Op" 12 octubre 1932.
- (7) "La Unió de Rabassaires i les pròximes eleccions".
"L'Op" 12 octubre 1932.
- (8) "L'Op" 5 novembre 1932.
- (9) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 122.
- (10) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 126.
- (11) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 130; el text de la circular del conseller d'Agricultura, Pere Mies, als alcaldes, vegeu a "L'Op" 27 setembre 1933; "La Ht" 27 setembre 1933.
- (12) "La Ht" 1 octubre 1933; "L'Op" 1 octubre 1933.
- (13) "La Ht" 1 octubre 1933; "L'Op" 1 octubre 1933.
- (14) "La Ht" 1 octubre 1933.
- (15) "L'Op" 30 setembre 1933; "L'Op" 1 octubre 1933.
- (16) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (17) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (18) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (19) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (20) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (21) "La Ht" 6 octubre 1933; "L'Op" 6 octubre 1933.
- (22) "La Ht" 6 octubre 1933.

- (23) "La Ht" 1 novembre 1933; "L'Op" 1 novembre 1933.
- (24) "La jornada del 19. La "Unió de Rabassaires", davant la lluita electoral". "La Ht" 17 novembre 1933.
- (25) "La jornada del 19. La "Unió de Rabassaires", davant la lluita electoral". "La Ht" 17 novembre 1933.
- (26) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 131.
- (27) "Un missatge dels Rabassaires al President de Catalunya". "La Ht" 1 maig 1934; "L'Op" 1 maig 1934.
- (28) "Un missatge dels Rabassaires al President de Catalunya". "La Ht" 1 maig 1934; "L'Op" 1 maig 1934.
- (29) "Una nota de la Unió de Rabassaires". "L'Op" 5 octubre 1934.
- (30) "Una nota de la Unió de Rabassaires". "L'Op" 5 octubre 1934.
- (31) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 253 i 254.
- (32) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 255.
- (33) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 255.
- (34) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 257 i 258.
- (35) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 259.
- (36) Albert Balcells: El problema agrari a Catalunya (1890-1936). La qüestió rabassaire, p. 260 a 265.

- (37) "La jornada del 19. La "Unió de Rabassaires", davant la lluita electoral". "La Ht" 17 novembre 1933.

2. EL C.A.D.C.I.

El 15 de març de 1903 es fundà el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, com a resultat de diverses reunions periòdiques d'un grup de dependents de comerç i d'oficines de tendència catalanista durant el principi de segle, i que discutien la necessitat d'agrupar-se i fundar una organització al servei dels treballadors del seu ram. En el primer article del Estatuts del CADCI, aquesta organització s'autocalificava "d'entitat obrera, que té per objecte el millorament moral i material dels individus de la seva classe i la propagació dels principis autonomistes". En agost de 1908 apareixia el primer número de "Acció", butlletí del CADCI. El número de socis d'aquesta entitat va créixer ràpidament: mentre que a 1904 tenia 446 socis, a l'any 1910 havia aconseguit 1648 socis.

El CADCI s'estructurà en cinc seccions en que es dividia la seva activitat: Organització i Treball, Propaganda Autonomista, Educació i Instrucció, Esports i Excursions i Socors Mutus. L'actuació d'aquestes seccions fou molt important. La Secció d'Educació i Instrucció fou la promotora de les Escoles Mercantils Catalanes. La Secció d'Organització i Treball creà una Borsa de Treball, organitzà als dependents en gremis i reivindicà millores de treball per l'obrer mercantil: treball intensiu, repòs dominical i tancament dels establiments a les vuit del vespre. La Secció de Propaganda Autonomista organitzà diverses activitats cíviques i públiques. La Secció d'Esports i Excursions desenvolupà una important activitat esportiva: excursionisme, gimnàs, futbol, i en 1914 s'inaugurà el Club de Mar per a la pràctica de l'esport nàutic. La

Secció de Socors Mutus fou la mutualitat més important de Catalunya en aquells moments.

L'objecte d'aquest apartat és mostrar la interrelació existent entre la institució del CADCI i el partit d'Esquerra Republicana durant una part important de la Segona República. Aquesta interrelació es concretava en el fet que els càrrecs directius del CADCI, durant el període que assenyalaren, foren ocupats per polítics d'Esquerra Republicana. El CADCI en l'etapa que comprèn des de 1923 fins a 1939 manifestà una tendència progressiva a l'actuació sindical.

Però abans hem de fer una breu referència a la Dictadura de Primo de Rivera. "El cop d'estat del General Primo de Rivera el 13 de setembre de 1923 inicià una etapa particularment difícil per al CADCI, foran set anys que trencaren la línia ascendent d'aquesta institució popular i que representen en el conjunt de la seva trajectòria un forçat parèntesi" (1). D'aquesta manera, "(...) tal i com reconeix Ramon Noguer i Comet, un dels prestigiosos advocats defensors dels Centre, que aleshores ocupava el càrrec de Cap de les oficines i assessor del Consell Directiu: "... una de les entitats catalanes perseguides amb més apassionament, amb notable ràbia podríem dir, i més arbitràriament, per la dictadura, fou el CADCI" (2).

El setembre de 1923, foren clausurats els locals del CADCI i suspès el butlletí de l'entitat "Acció". A més, en desembre de 1923 ingressaven a la presó el president del Centre Francesc X. Casals, i el secretari, Domènec Garrobé, juntament amb Enric Nadal, Antoni Vallejo, Manuel Alcàntara i Josep Maria Artigas, membres també de la junta directiva, que foren alliberats el 8 de gener de

1924. Però, per recuperar la normalitat del CADCI, es pogué obrir finalment el curs 1925-26 de les Escoles Mercantils Catalanes i aconseguir l'autorització el 15 de desembre per a funcionar la Secció de Socors Mutus, amb la prohibició de que fos domiciliada al local del Centre (3).

Malgrat tot, "(...) els intents del Centre per recuperar el normal funcionament esdevenien més difícils dia a dia, fins el punt que era previsible alguna acció per part de la Dictadura per tal d'instaurar un control absolut sobre totes les seves activitats. Això succeí amb la R.O. del 6 de novembre del 1926 que nomenava una nova junta integrada per destacats elements dels Sindicats Lliures, i acabava ordenant"... se abre el mencionado Centro que se encontraba clausurado y queda disuelta la Junta anterior". És a dir, el CADCI era lliurat als seus enemics que ràpidament en el curs dels pocs anys d'aquella Dictadura enrunaren considerablement les nombroses branques que formaven aquella institució" (4).

Una nova etapa per al CADCI començaria amb l'adveniment de la Segona República. Així, "acabada la Dictadura de Primo de Rivera a primers del 1930 es multiplicaren les gestions per a recuperar el CADCI, però tots aquests esforços s'allargaren durant tot aquest any. Els dels Sindicats Lliures instal.lats confortablement no tenien pressa per marxar-ne; finalment es trobà una solució a través de Bertran i Musitu, Ventosa i Despujol, "d'oferir-los en compensació a la casa que havien d'abandonar, una altra situada al carrer de la Unió, 7, edifici ampli, però vell, (...); el cert es que mitjançant escriptura pública, degudament registrada, la Confederació Regional de Sindicats Lliures representada pel seu President, Ra-

mon Sales, adquirí la finca i s'hi instal·laren deixant el CADCI" (5).

Quan es convocaren noves eleccions, el 8 de febrer de 1931, els Sindicats Lliures foren vençuts. Una R.O. de primers del 1931 ordenava retornar l'edifici de la Rambla de Santa Mònica al CADCI, i el 13 de febrer es reconeixia la validesa d'aquella Junta que tan arbitràriament havia estat desposseïda el 1926, el president de la qual era Francesc Xavier Casals. El 14 d'abril de 1931 es confirmà el triomf dels autèntics representants, i el 17 d'abril, amb el suport de Serra i Moret, nou Conseller d'Economia, prenién possessió (6). El president del CADCI Francesc X. Casals, era un polític d'Esquerra Republicana.

"La Rambla", del 18 de maig de 1931, glossava d'aquesta manera la figura de Francesc X. Casals: "Els homes del "Centre de Dependents" haurien de dir-li, en públic, l'homenatge del seu agraïment i de la seva adhesió. Francesc Casals ha estat, durant moltes hores, el "Centre de Dependents" històric, catalaníssim i digne. Sé segur que la seva enorme modèstia no accedirà a l'homenatge: tanmateix, l'homenatge se li ha de fer, solemnement, amb cordial sinceritat" (7).

D'aquesta manera, el 25 d'octubre de 1931, el CADCI homenatjà la Junta Directiva, presidida per Francesc X. Casals, que fou perseguida per la Dictadura de Primo de Rivera. En aquest acte, prengueren la paraula Manuel Carrasco i Formiguera, Francesc X. Casals, Jaume Aiguader, Oriol Anguera de Sojo i Francesc Macià. També hi assistiren Ventura Gassol i Ramón Noguer i Cornet, governador civil de Tarragona (8).

En aquests moments, entre els diversos actes a favor de l'autonomia de Catalunya, cal remarcar la manifestació patriòtica que intervingué el 25 d'octubre de 1931.

lebrada el 24 d'abril de 1932, i convocada pel CADCI, en la qual prengueren part més de 200.000 persones. El president del Centre, Francesc X. Casals, pronuncià el següent parlament: "El Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria que no està adscrit a cap agrupació política, però que té una profunda fe en els ideals alliberadors, en aquest moment tan transcendental per la vida de Catalunya, ens hem cregut en el deure de fer una crida a tots els ciutadans -tant als fills d'aquesta terra com als qui, sense ésser-ho, hi han arrelat llur vida, per tal que es manifestessin a favor de què, per les Corts Constituents de la República, sigui aprovat íntegrament l'Estatut que el dia 2 d'agost de l'any passat va votar, amb tanta fe com entusiasme, el nostre poble".

"Com hi ha respost el poble, ja ho heu vist. Tots els estaments socials, tots els sentiments, totes les idealitats ens hem aplegat ací, per a testimoniar-vos, a vós, il.lustre President de la Generalitat, i a vosaltres, senyors Diputats, la nostra consideració i el més fervent desig que la voluntat del poble català sigui respectada. Perquè s'ha de tenir ben present, i ho volem repetir ara, com així ja ho fèiem constar en els actes públics de propaganda de l'Estatut, que el seu contingut a molts no els satisfà pas llur idealitat, que va molt més enllà, i que mantindrem amb la mateixa antiga fermesa que durant l'oprobriós règim monàrquic. En ésser foragitada la monarquia i proclamada la República, per presentar-se, aquesta, amb el desig de donar solució cordial als problemes de la llibertat, dels pobles que integraven en aquell moment l'Estat espanyol, ens avinguérem a la transacció que representa l'Estatut".

(...) "No ho creiem, ni ho esperem, perquè tenim fe en els homes de la República. Però, per si no poguéssim, amb tota llur lleialtat, aturar l'allau dels homes que per tot lema han tingut, i tenen, l'odi i la rancúnia, sapiguen vosaltres, senyors diputats, que, per defensar la integritat de l'Estatut, compteu amb tot el poble de Catalunya. Visca l'Estatut íntegre!" (9).

També hi prengué la paraula Francesc Macià. A més, entre altres personalitats hi assistiren Ventura Gassol, Pere Comes, Humbert Torres, Joan Casanoves, Manuel Galés, Epifani Belli, Miquel Santaló, Estadella, Eduard Ortege i Gasset, Lluís Companys i Jaume Aiguader (10).

El 26 de juny de 1932, en la reglamentària Junta General de Socis, resultà reelegit president del CADCI Francesc X. Casals, que representava la continuïtat de la línia seguida pel Centre abans del parèntesi de la Dictadura. Però, en ésser nomenat conseller de Treball, el 3 d'octubre de 1932, fou succeït per Manuel Juliachs com a president, que continuà les mateixes perspectives i que estava també dins l'òrbita d'Esquerra Republicana. Així, "com era de preveure, s'anava produïnt a l'interior del Centre un progressiu distanciament entre els que seguien la línia habitual que podríem qualificar d'un possibilisme d'esquerra i un sector minoritari format per elements joves que exigia plantejaments més radicals en l'enfocament dels problemes de la dependència i en el fons manifestaven una incompatibilitat generacional" (11).

El 23 d'octubre de 1932, i organitzat pel CADCI, tingué efecte un dinar d'homenatge al seu ex-president Francesc X. Casals, al saló de festes de Can Llibre, amb motiu d'haver estat nomenat conseller de Treball de la Generalitat de Catalunya. A l'àpat hi assistiren prop de

quatre-cents comensals (12).

Però, l'enfrontament entre la línia seguida pel CADCI i els sectors polítics que propugnaven una actuació radical d'agitació i mobilització al carrer continuava aguditzant-se. A més, aquestes tensions es manifestaren novament a l'interior del CADCI en ocasió de la junta general celebrada el 26 de juny de 1933, en la qual hi hagué un considerable esvalot davant la proposta presentada per socis discrepants, que preveia l'ampliació del Consell Directiu amb el mateix número d'individus elegits pels Gremis o Secció Permanent d'Organització i Treball que els elegits per les altres Seccions Permanents del CADCI. Es tractava d'un intent de donar més pes a Organització i Treball, la secció que vivia més intensament l'acció sindical de la dependència (13).

Vicenç Riera i Llorca, en un interview publicat a "L'Opinió" el 4 d'agost de 1933 (14), recordava la pugna ja existent en el si del CADCI. En aquest interview, Manuel Juliachs donava la interpretació pròpia del Centre corresponent a la Junta Directiva i que girava entorn d'Esquerra Republicana. Així, Manuel Juliachs declarava: "Abans que tot cal que us digui que, contra el que algú suposava, ni a mi ni als companys que en aquests moments estan al meu costat en la direcció del Centre de Dependents, no ens desplaça l'existència d'un grup d'oposició dins el Centre".

"Creiem que les lluites que se'n derivaran contribuiran a desvetllar, en la massa de socis del Centre, un interès per l'actuació social de l'entitat més gran que el que ha demostrat fins ara".

"No vull pas dir que els socis hagin romàs indiferents a la tasca intensa que el Centre ha realitzat en el terre

ny social, però sí que m'he de plànyer que no hi hagin donat la importància que mereix i que, en general, no hi hagin contribuït amb el calor del seu entusiasme."

"És per això que hi ha qui creu que, socialment, el Centre no ha fet res i és per això que l'afirmació d'aquest error serveix d'argument per a captar voluntats a l'oposició que vol donar, sobtadament, un sentit radical a l'actuació social del Centre de Dependents" (15).

D'altra banda, en aquest mateix enteviu parlava també Josep Clotet com a representant de la minoria d'oposició mercantil i afirmava: "La nostra oposició va començar l'any 1920; aleshores ens aplegàrem uns quants socis que volíem dotar de consciència de classe la dependència mercantil; ens deien el "Soviet".

"Referint-nos a avui, haig de dir-vos que el nucli de socis que comparteix les nostres maneres de pensar i d'actuar augmenta cada dia. La nostra oposició a la manera d'actuar dels dirigents del CADCI va pal.lesar-se en la junta ordinària del mes de juny de 1932. (...)"

(...) "La primera oposició veritable fou la de la junta extraordinària celebrada l'11 de novembre de l'any passat. En aquesta junta presentàrem candidatura pròpia davant de l'oficial. (...) Però no hi sortirem tots, so-lament Clotet per a president i Obac per a vocal directiu. Ja érem Govern, calia treballar". (16).

La tensió creixent a l'interior del CADCI s'accentuà en els primers mesos de 1934 i la crisi latent que existia entre els dos sectors anteriorment esmentats era coneguda per l'opinió pública. En aquest context tingué lloc un Consell General extraordinari de l'entitat els dies 10 i 11 de febrer de 1934, en el qual el Consell Di-rectiu informà els socis de la seva actuació durant la

vaga de novembre de 1933 i els sol·licità que li ratifiquessin la confiança. Les votacions donaren la victòria al Consell Directiu per 1.667 vots, mentre que el vots en contra arribaven solament als 1.115, és a dir, la línia tradicional havia superat de moment la crisi i podia continuar en la seva actuació de crítica. En les eleccions del 4 de març de 1934 per a renovar la Junta de la Secció Permanent d'Organització i Treball, la candidatura presentada per la Junta del CADCI aconseguí 1.816 vots davant dels 438 que aplegà la candidatura de la minoria d'oposició mercantil. (17).

Pocs dies abans de les eleccions del 4 de març de 1934, Francesc X. Casals signava una octavilla en la qual defensava la candidatura patrocinada per la Junta Directiva del CADCI i exposava en quin sentit anaven els problemes interns de l'entitat. Afirmava: "De fa un temps hi ha elements fortament interessats a fomentar una divisió entre els components del CADCI i, com a bandera de combat, s'esgrimeix l'argument que a la nostra entitat es fa solament una actuació catalanista, negligint per complert l'aspecte de millorament professional. D'aquesta falsa i capciosa interpretació de l'ésser i de l'actuar del nostre organisme, és del que vull parlar".

"El que més enverina la qüestió no és precisament l'actitud que pugui adoptar un determinat nombre de socis, sinó el sospitós apassionament que hi posen elements estranys al Centre. Entre els socis discutirem i àdhuc en moments de passió, cridarem; però, finalment, adoptarem l'actitud més adient als interessos i a les necessitats de la nostra classe. Per això diuen els que res no saben de l'actuació del CADCI, que aquest ha fet solament catalanisme, ignorant, o volent desconèixer, que la nostra en-

titat ha intervingut, quan no els ha iniciat, en tots els moviments reivindicadors dels drets dels dependents". (18). Al final de l'octavilla, Francesc X. Casals demanava el vot per la candidatura per a la Secció Permanent d'Organització i Treball abonada per la Junta Directiva.

En aquests moments, la minoria d'oposició mercantil es considerava pràcticament com una entitat dins de l'estructura del CADCI. Tenia el seu estatge provisional a la Baixada de Sant Miquel, 5; i els papers que publicaven anaven signats pel Comité Executiu de la minoria d'oposició mercantil del CADCI (19).

En el context de la política catalana del moment, el 29 de juliol de 1934, fou convocat el Consell General per a l'elecció dels càrrecs de president, secretari general i bibliotecari, que donaria lloc a la campanya més intensa que mai el CADCI havia viscut. La crisi del Centre s'aproximava a la seva culminació quan el 14 de juliol de 1934 tingué lloc la Junta General de la Secció d'Organització i Treball, i sortiria elegida la candidatura presentada per la minoria d'oposició mercantil. En la nova Junta figuraven com a president Àngel Gutiérrez, i com a comptador, Ramon Capmany que havien estat expulsats del CADCI pel Consell Directiu, però l'Assemblea proclamà vàlida la elecció (20).

El dia 29 de juliol de 1934 s'inici  el Consell General del Centre que havia d'elegir nou president, secretari i bibliotecari, però els aldarulls que esclataren en el curs de l'acte obligaren al delegat governatiu a suspendre l'assemblea. El motiu que els provocà fou la presència dels socis expulsats de la minoria d'oposició mercantil per l'anterior Junta Directiva. Finalment, el 17 d'agost del 1934, se celebr  el tantes vegades ajornat

Consell General, i el resultat de les eleccions donava el triomf a la candidatura presentada per la minoria d'oposició mercantil. Aquesta estava integrada per Jaume Cardús, Joan Ferrer i Joan Juhé, amb 1.215 vots; mentre que l'altra candidatura, en la línia del Consell Directiu, formada per Carles Font, Narcís Cano i Francesc Vintró, solament aconseguia 863 vots (21).

Així doncs, tant en les eleccions del 14 de juliol de 1934 per la Junta General de la Secció d'Organització i Treball, com en les eleccions de 17 d'agost de 1934 per la nova Junta Directiva, triomfà la candidatura de la minoria d'oposició mercantil que es trobava al voltant del Partit Català Proletari, fonamentalment, i foren desplaçats els polítics de l'antiga Junta Directiva que es trobaven en l'òrbita d'Esquerra Republicana. A partir d'aquest moment, aquest Partit perdia la incidència que havia tingut en el marc del CADCI.

Després de les darreres eleccions, Jaume Cardús, nou president del CADCI i destacat element de la minoria d'oposició mercantil, comentava d'aquesta manera la caracterització que donava al Centre de Dependents: "És una entitat d'arrelament pregon que ha vist com transcorrien els anys sense preocupar-se d'evolucionar. Sovint, la vella entitat es movia en un terreny particularment patriòtic. Això, que en si no tenia res de censurable, s'havia traduït en un allunyament de les finalitats genuïnes del Centre. Pel fet d'ésser com una institució patriòtica descuidava la lluita de classe que, de fet, havia estat el motiu de la seva fundació. Els elements joves del Centre veieren, com forçosament havia de passar, que les dues lluites es podien mantenir alhora i amb l'empenta de les joventuts emprengueren la tasca d'agermanar-lo. És

millor passar per alt els obstacles amb què ha topat la nova promoció. Han arribat a la Junta Directiva, i en lloc de mirar endarrera cal, com pertoca, adreçar l'esguard a l'esdevenidor" (22).

Aquesta nova etapa començada en el CADCI aviat seria suspesa a causa dels esdeveniments del 6 d'octubre de 1934. Aquests fets provocarien la destrucció parcial del CADCI, la mort de Jaume Compte, Manuel González Alba i Amadeu Bardina, i la clausura del Centre. Aquest no seria obert novament fins el 18 de febrer de 1936.

Després de tots aquests esdeveniments, el CADCI no tornaria estar més dins de l'òrbita de l'Esquerra Republicana. Així, el 29 de febrer de 1936 es van convocar novament eleccions per a renovar el Consell Directiu. Se celebrà l'Assemblea i resultaren elegits: president del Centre, Pere Aznar (412 vots); secretari, Manuel Aragó (424 vots); tresorer, Joan Malagarriga (424 vots); comptador, Pere Brugarolas (425 vots); bibliotecari, Joan Juhé (423 vots). A partir del moment de la formació del PSUC, el CADCI, en el camp polític, es posaria al voltant d'aquest partit, i en el camp sindical, ho faria al voltant de la UGT (23).

Notes al Capítol VIII apartat 2.-

- (1) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., en: Teoria y práctica del movimiento obrero en España (1900-1936).- Fernando Torres Editor.- Valencia, 1977; p. 304; Sobre el CADCI, vegeu també: Joaquim Ferrer: El CADCI. La catalanitat popular d'una època. "Oriflama". (Vic) nº 125. (desembre 1972), p.53 a 55.; Manuel Lladonosa: El Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria entre 1903 i 1923. (Tesi doctoral mecanografiat). (Universitat de Barcelona, 1978).
- (2) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 304 i 305.
- (3) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 305 i 306.
- (4) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 307.
- (5) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 310.

- (6) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI.,
p. 307 i 310.
- (7) "La Rambla" 18 maig 1931.
- (8) "L'Op" 27 octubre 1931.
- (9) Parlament de Francesc X. Casals, a la manifestació patriòtica pro integritat de l'Estatut de Catalunya, convocada pel CADCI. "La Ht" 25 abril 1932.
- (10) "La Ht" 25 abril 1932.
- (11) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI.,
p. 313.
- (12) "La Ht" 24 octubre 1932.
- (13) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI.,
p. 314 i 315.
- (14) Vicenç Riera: "Una lluita al si del Centre de Dependents. Tradició i renovació". "L'Op" 4 agost 1933.
- (15) Manuel Juliachs a l'interviu de Vicenç Riera: "Una lluita al si del Centre de Dependents. Tradició i renovació". "L'Op" 4 agost 1933.
- (16) Josep Clotet a l'interviu de Vicenç Riera: "Una lluita al si del Centre de Dependents. Tradició i renovació". "L'Op" 4 agost 1933.

- (17) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 316 i 317; "La Ht" 6 març 1934.
- (18) Octavilla signada per Francesc X. Casals i intitulada: "La lluita pel Centre Autonomista de Dependents", o bé, "La qüestió interna del CADCI. Els qui diuen que no s'ha fet actuació social desconeixen l'història de la nostra Entitat" (amb ambdós títols apareixia una octavilla amb el mateix contingut).
- (19) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 317.
- (20) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 318 i 319.
- (21) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 319; "La Ht" 19 agost 1934.
- (22) "El nou president del CADCI explica a "L'Opinió", els seus projectes a realitzar des de la Junta Directiva". "L'Op" 25 agost 1934.
- (23) Manuel Lladonosa i Joaquim Ferrer: Nacionalisme català i reformisme social en els treballadors mercantils a Barcelona, entre 1903 i 1939. El CADCI., p. 323 a 325.

1. E.R.C. AL GOVERN DE LA REPÚBLICA.

El Govern de la República serà tractat en el sentit d'assenyalar les diverses crisis ministerials i la solució de les mateixes, la posició de la minoria d'Esquerra Republicana davant les tramitacions d'aquestes, i la participació del Partit en els diversos Govern republicans i remarcar quines carteres ocupaven, i finalment marcar les característiques de la posició d'Esquerra Republicana davant cada un dels Govern republicans.

Amb l'adveniment del nou règim per a l'Estat espanyol de la Segona República, el 14 d'abril de 1931 es formà el primer govern republicà provisional, presidit per Alcalà Zamora, membre del partit Derecha Liberal. Hi participava Lluís Nicolau d'Olwer amb el suport explícit de Francesc Macià. Esquerra Republicana, malgrat no formar part d'aquest govern, veia de grat la seva trajectòria. Així ho reflectia un article editorial de "L'Opinió" de 21 de juliol de 1931 (1), que expressava: "Es pot ben dir del Ministre de la Guerra, Sr. Azaña, que és un veritable revolucionari. En el sentit més alt i més noble de la paraula. Ell ha dut a terme una revolució profundíssima en el seu departament ministerial i té posades les màximes esperances en la seva tasca renovadora. En les diverses qüestions que s'han plantejat de la proclamació de la República ençà, ha defensat sempre el criteri liberal, i concretament respecte a Catalunya opina ara exactament igual que abans de pujar al Poder, quan vingué a Barcelona amb els intel·lectuals que havien alçat la veu a favor nostre en el temps de les persecucions iníqües. L'altre dia, parlant de la qüestió autonòmica, va dir que l'Es-

tat espanyol venia obligat a otorgar als diversos pobles del país l'autonomia que demanessin, sense límits. Aquesta és la veritable doctrina liberal. Amb homes com Azaña l'entesa seria fàcil i la unió política podria arribar a fer-se indestructible. Esperem que el seu criteri s'obrirà camí dintre de l'actual govern i servirà per a encarrilar les coses. Els diaris de dreta, d'una manera especial "El Brusi" ataquen l'actual Ministre de la Guerra, motejant-lo de "Jacobí" pel seu darrer discurs magnífic. Això és la millor prova de la por que els fa aquest ministre, bon amic de Catalunya i noblement revolucionari".
(2).

El 15 d'octubre de 1931 es produí una crisi total en el govern provisional d'Alcalà Zamora perquè, en discutir-se el text del projecte constitucional i concretament el tema de les congregacions religioses, s'aprovà l'article 26 de la Constitució republicana, la qual cosa implicà que dimitissin els dos ministres catòlics que eren al govern: Alcalà Zamora i Maura. En aquest context, es formà un nou govern provisional, presidit per Manuel Azaña, membre del partit d'Acción Republicana, que durà fins el 15 de desembre de 1931 (3). Per aquestes dates es plantejà una nova crisi de govern i els diputats de la minoria catalana acordaren constituir-se en sessió permanent fins que fos resolta i facilitaren la següent referència: "Reunida la minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya i la Unió Socialista de Catalunya han coincidit ambdós grups totalment en l'apreciació del moment polític. (...). La minoria es manifestà unànime en apreciar, com més convenient per als interessos de la República, la formació d'un Govern de gran concentració Parlamentària, la finalitat del qual constitueix en l'apro-

vació de l'Estatut de Catalunya que va presentar a la Cambra i el compliment dels altres compromisos revolucionaris, sense excloure les lleis complementàries de la Constitució. La minoria rebé la visita d'una comissió d'Aliança Republicana, presidida pel senyor Martínez Barrios, el qual manifestà que, en ratificar-se el pacte de la seva constitució, s'havia acordat saludar cordialment tots els altres grups republicans de la Cambra, sen se que aquest acte de cortesia significués cap insinuació sobre l'apreciació dels problemes de Govern. El senyor Macià, en nom de la minoria, ha correspost amb la ma teixa cordialitat a aquest acte de cortesia, i ha pregat a la comissió que trametés al grup de l'Aliança Republicana els desigs d'aquesta minoria de col.laborar lleialment a tota obra de consolidació del règim amb la seva significació catalana i d'esquerra". (4).

En les consultes prèvies a formar govern del President de la República amb els diversos partits polítics, Lluís Companys asseverà que aquest Govern que ara es for més havia de portar, perquè pogués comptar amb el seu ajut, en el seu programa, el compliment de tots els compromisos que foren adquirits a l'adveniment de la República, i d'una manera especialíssima l'Estatut de Catalunya, problema fonamental per a ells (5). L'endemà, 15 de desembre, es reuniren els diputats d'Esquerra Republicana i Unió Socialista de Catalunya facilitant Miquel Santaló la nota següent: "La minoria ha acordat ratificar la nota del senyor Companys donada ahir i accepta col.laborar en un govern sense radicals sempre que sigui de concentració d'esquerra". (6).

El 15 de desembre de 1931, es formà un segon govern Azaña, membre d'aquest d'Acció Republicana, essent ator-

gad el ministeri d'Hisenda a Jaume Carner i Romeu (7). Aquest polític era membre de la minoria catalana, i esta va molt pròxim a les posicions d'Esquerra Republicana, però no era membre d'aquest Partit. D'aquesta manera, el 15 de desembre es reuní la minoria catalana per prendre en consideració l'autorització a Jaume Carner per ocupar la cartera d'Hisenda. En acabar la reunió, aquesta minoria comunicà a Jaume Carner que havia estat autoritzat. Antoni Sbert va donar compte de la nota relativa a la reunió celebrada per la minoria catalana. Aquesta nota deia així: "Reunida la minoria d'esquerra Catalana i Unió Socialista de Catalunya a instància del senyor Carner, amb motiu d'haver-hi estat oferta la cartera de finances, pel senyor Azaña s'han pronunciat per unanimitat i han manifestat que el senyor Carner té plena confiança d'ambdues, requisit aquest que considerava indispensable per a acceptar la cartera del senyor Carner, considerant que la finalitat del futur govern encaixa plenament dintre de les manifestacions fetes ahir pel senyor Companys". (8).

D'altra banda, Manuel Azaña, com a base per a la formació del nou Govern, va donar a conèixer als caps de les minories parlamentàries que hi havien de tenir representació, aconseguint la seva acceptació, el següent programa mínim que considerava d'urgència, i a la discussió i aprovació del qual restava vinculada la vida legal de les Corts Contituents: Primer: Pressupostos generals de l'Estat; Segon: Llei de Reforma Agrària; Tercer: Estatut de Catalunya. Simultàniament amb la discussió d'aquestes lleis, es presentaran a la consideració de les Corts: Primer: La secularització dels cementiris; Segon: Llei de cultes i associacions religioses; Tercer: Llei del Tribu-

nal de Garanties; Quart: Llei de presidència del Tribunal Suprem; Cinquè: Llei d'ordre públic; Sisè: Resum i llei de bases per a l'administració local i provincial (9).

A més, Esquerra Republicana durant la tramitació d'aquesta crisi de govern publicà una nota-manifest (10) en la qual fixava la seva posició política. Aquesta assenyala-va: "La posició de l'Esquerra Republicana de Catalunya davant la crisi del Govern actual, es redueix a prescindir de tot criteri personal i de tota exigència partidista, per a fer honor únicament a l'imperatiu que li dicten les doctrines que defensa, i a l'interès de l'Estatut de Catalunya. És per aquesta raó que l'Esquerra Republicana de Catalunya ha estat absent de les dificultats sorgides en el pla on hi juguen les diferències, les intrigues i les combinacions polítiques, i ha procurat en tot moment que la seva posició restés ben fixada per aquell imperatiu únic i exclusiu del seu programa polític, que l'ha orientat des del primer moment amb la nota oficiosa que es donà a la premsa i que condensa tota l'actuació i el sentir d'aquest grup polític, disposat a no imposar cap nom, sinó les aspiracions de Catalunya, motor essencial de la seva actuació. Això explica que en les dificultats que hagin pogut sorgir quant el nombre de ministres, càrrecs personals i llur acoblament, a la política de passadissos i de pressions personalistes dels partits i a les combinacions que recorden els temps de la passada política, l'Esquerra Republicana de Catalunya no hi intervingui ni se'n preocupi. Se'n manté separada, serena, fidel al seu programa i de ca-ra a l'Estatut de Catalunya. Aquesta és la posició de l'Es-querra Republicana de Catalunya davant l'actual crisi de govern". (11).

Solucionada ja la crisi, amb l'exclusió dels radicals

en la composició del nou govern, "La Humanitat" de 16 de desembre de 1931 feia constar l'actitud que, en la seva tramitació i en el moment polític actual, havia observat la minoria catalana. Afirmava que estava inspirada únicament i exclusivament en el desig de servir Catalunya, portant a terme l'aprovació de l'Estatut, i que cap personalisme havia mogut les seves orientacions, i que ja constituït el nou Govern, l'Esquerra Republicana conservava, envers el mateix, la seva absoluta independència. Assenyalava que la seva actitud futura davant de la tasca governamental, la minoria catalana la condicionava a com fos dita tasca, esperant que el nou Govern, en cap moment desmentiria la seva significació esquerrana. Afirmava que si l'actuació governamental del nou ministeri responia als principis d'esquerra la minoria catalana no li regatejaria la seva col.laboració. Remarcava que l'Esquerra Republicana esperava que el nou govern no mantindria, ni per excepció, la vergonya de les presons governatives. Esperava també que no mantindria en el govern civil de Barcelona, que donava una marcada significació de dreta als procediments de govern. I esperava que amb Catalunya sabria complir els compromisos concrets, posant en el seu programa la satisfacció de les seves legítimes aspiracions. Remarcava que la presència de Jaume Carner al Govern -al qual la minoria catalana va autoritzar per a acceptar la cartera- i la d'en Marcel·lí Domingo, membre del Directori del partit, feien que les aspiracions del poble català es veiessin garantides i que s'hi veiés també el programa d'Esquerra Republicana. Afirmava que el nomenament de dits ministres catalans havia estat ben rebut entre els diputats catalans. Però calia fer constar, això no obstant, que la minoria catalana conservava envers el govern una actitud d'absoluta indepen-

dència, i que condicionava la seva col.laboració a l'obra que aquest realitzés (12). D'altra banda, "La Humanitat" i "L'Opinió" del 17 de desembre de 1931 remarcava en una anotació que l'Esquerra Republicana no acceptaria càrrecs ministerials dels que haguessin d'ésser proveïts de resultes de la crisi que acabava d'ésser resolta (13).

"La Humanitat" de 18 de desembre publicava una nota de Lluís Companys en la qual definia la situació d'Esquerra Republicana envers el nou Govern republicà. Així, afirmava: "La posició de la minoria catalana des que es plantejà la crisi fou prestar suport al Govern i procurar l'aprovació de les lleis complementàries en les circumstàncies ideològiques en què fou aprovada la Constitució. El fet que aquesta minoria no tingui representació en el Govern no canvia la nostra actitud. La nostra posició és de simpatia pel Govern, augmentada per la circumstància que el senyor Carner en formi part, i agreeix a aquest que hagi tingut la delicadesa de subordinar la seva acceptació al criteri dels grups catalans. Se'ns ha advertit pel senyor Carner que estant en el Govern no ha d'intervenir en la concessió econòmica de l'Estatut. Amb això perdem un gran col.laborador, però abans que tot està el bé de la República". (14).

El 9 de setembre de 1932 quedà aprovat a les Corts Constituents l'Estatut de Catalunya. El dia 15 de setembre fou promulgat pel president de la República a Sant Sebastià. Aquest govern Azaña tingué una llarga durada, ja que es mantingué fins el juny de 1933, en què s'obrí una nova crisi de govern. Però, el 12 de juny de 1933 es formà el tercer govern Azaña, éssent aquest membre del partit Acció Republicana. En la composició d'aquest nou ministeri, Lluís Companys ocupà la cartera de Marina.

Malgrat tot, aquest govern Azaña tingué una curta durada, i cap el 10 de setembre de 1933 es decretà una crisi de govern. En la tramitació d'aquesta, Alexandre Lerroux rebé i acceptà l'encàrrec de formar govern, però no li fou concedit el decret de dissolució de les Corts Constituents, propòsit que aquest s'havia plantejat.

El 12 de setembre de 1933 es formà un govern Lerroux de concentració republicana. En la tramitació d'aquesta crisi, Miquel Santaló s'entrevistà amb Alexandre Lerroux, el qual li comunicà l'acord d'Esquerra Republicana de col·laborar en el nou govern amb determinades condicions que ja s'havien fet públiques. La primera d'aquestes era la continuació fins al final de l'Estatut de Catalunya i, sobre aquest punt, Alexandre Lerroux li havia dit que hi estava del tot d'acord, ja que ell votà també l'Estatut. De manera que amb això com en la resta de qüestions no hi havia hagut cap dificultat. La minoria catalana, després d'aquesta entrevista, donà a conèixer la següent referència "La Minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya ha estat requerida pel senyor Lerroux per a participar en el Govern que gestiona. A l'entrevista celebrada, el cap del partit radical ha fet una explícita declaració que per a nosaltres no ha constituït cap sorpresa, que farà honor al seu vot favorable a l'Estatut de Catalunya. El senyor Santaló ha exposat la impressió favorable de la minoria, la qual no ha pres cap acord i que condiona la participació al sentit esquerrà i parlamentari i composició del programa del futur Govern". (15) En aquest ministeri Lerroux, Miquel Santaló ocuparia la cartera de Comunicacions (16).

Aquest govern Lerroux tingué una curta duració, doncs el 4 d'octubre de 1933 Lerroux va dimitir, després que les Corts Constituents aprovessin una proposició de desconfiança

ça al Govern per 189 vots contra 91.

En la tramitació d'aquesta crisi ministerial, Antoni Sbert, en nom de la minoria catalana, apuntava els extrems següents: "Primer: la resposta de la nostra minoria a la consulta presidencial contenia aquesta solució: Un Govern de concentració tan àmplia com sigui possible, en la composició del qual entrin a formar part els partits que votaren la constitució, àdhuc els regionals. En aquest moment, d'execució de l'Estatut de Catalunya, prescindir de nosaltres seria una gran indelicadesa i una font de lògics recels i ara i sempre nosaltres haurem d'intervenir en la política general, car l'Estatut reserva a l'Estat nombroses atribucions en legislació i execució".

"Segon: Mentre se'ns donin garanties en relació amb l'autonomia pels partits de les esquerres espanyoles que concorren en una acció comuna amb els partits republicans, nosaltres donarem totes les facilitats en les persones i en els càrrecs, però en matèria d'autonomia nosaltres no podem cedir ni un àpex. No és un postulat de partit ni una aspiració. Es una llei i ha de complir-se urgentment i amb lleialtat" (17).

D'altra banda, la tramitació d'aquesta crisi ministerial va estar constantment enfosquida per la possibilitat de dissolució de les Corts Constituents. Antoni Sbert, en nom de la minoria catalana féu pública la següent nota referent a aquest problema: "La minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, fidel a la doctrina com a partit que té en el seu credo el parlamentarisme, va propugnant i ratifica: 1.- Que les Corts Constituents poden seguir encara la seva vida prestant al país els seus serveis per a la resolució dels problemes plantejats que esperen l'aprovació de les lleis dictaminades i urgents. 2.- Que si s'haguessin

de dissoldre dintre del règim parlamentari com la Constitució estableix, respectant en tot moment els alts poders de la República, però, conseqüents amb les doctrines revolucionàries nosaltres creiem que en el Govern que s'hagués de formar-se no pugui faltar cap dels grups que ha votat la Constitució i en tot cas ha de deixar-se la plena responsabilitat per les conseqüències que d'allò es derivesin als que es neguessin a col.laborar amb un govern d'aquesta forma. És en aquest sentit que l'Esquerra Republicana de Catalunya ve donant i donarà totes les facilitats dintre del respecte i el compliment de l'Estatut". (18).

Aquesta crisi de govern fou resolta amb la formació d'un ministeri Martínez Barrio, el dia 9 d'octubre de 1933, i el President de la República li atorgà el decret de dissolució de les Corts Constituents. Martínez Barrio, membre del Partit Radical, va nomenar com a ministre de Treball Carles Pi i Sunyer (19). "L'Opinió" de 12 d'octubre de 1933 va aparèixer amb la següent manxeta: "Un ministre català ha votat la dissolució de les Corts Constituents: és a dir, d'acord amb la reacció contra la República" (20).

En aquest context polític, el 16 de desembre de 1933 quedà plantejada una nova crisi ministerial. El Consell de Ministres atorgà un vot de confiança a Martínez Barrio per a plantejar la crisi. Després de la caiguda d'aquest govern Martínez Barrio, Esquerra Republicana no tornaria a tenir representació en el govern republicà fins a l'any 1936 en el ministeri de Casares Quiroga.

El 16 de desembre quedà constituït un nou gabinet Lerroux, de base radical, que comptava amb un ministre agrari i amb el suport de la CEDA (21). La composició d'aquest nou govern responia, ni més ni menys, als resultats electorals de les legislatives de novembre de 1933, els

quals havien suposat un avançament de posicions de les forces dretanes a nivell de l'Estat espanyol, fonamentalment del Partit Radical i de la CEDA. En la presentació del nou Govern davant el Parlament de la República, Alexandre Lerroux llegí a la Cambra una declaració ministerial, que segons "La Humanitat" "constituïa una invitació a les dretes per a rectificar i "interpretar" les lleis republicanes" (22).

"La Humanitat", de 30 de gener de 1934, apareixia amb un article editorial (23) en el qual es denunciava de manera adversa la política portada a terme pel govern Lerroux. D'aquesta manera, s'afirmava: "Reiteradament hem subratllat la falsa situació del gabinet -ja no gosem dir Govern- que presideix el senyor Lerroux. La posició comença d'adquirir, per la seva anormalitat, proporcions d'escàndol. Ahir mateix "El Debate" anunciava a grans titulars, amb expressiva joia: "La reforma de la Reforma Agrària". Així, la reforma... Perillós concepte a mans d'unes dretes fanàtiques i organitzades que s'han convertit en mestresses de la situació política i del mateix Govern. No és la passió per l'obra de les Constituents que el Gabinet Lerroux "reforma" una mica cada dia ni la nostra categòrica posició política la que fa parlar-nos d'aquesta manera. És la realitat. I com que és la realitat ho prova rotundament el fet que reconeixen la situació les pròpies extremes dretes, les que diuen viure dintre la República i les que fan gala d'enemigues de la República. Vegi's, si no, el comentari que posa el diari dictatorialista "La Nación" al moment polític, després de la sessió parlamentària en la qual Gil Robles sortia com a fiador del Govern Lerroux davant les dretes representades en la proposició Goicoechea: "El partido político que acaudilla el Sr. Gil Robles está ejerciendo y

compartiendo responsabilidades de Gobierno, aunque ningún amigo político del Sr. Gil Robles se siente en el banco azul. Es obvio que gracias al apoyo del Sr. Gil Robles puede "ir tirando" el gabinete Lerroux". Així anem. Així va la República. El comentari nostre podria ésser impulsat per la passió. El de "La Nación" no. És i ha d'ésser més fred. No fa altra cosa que constatar una posició de gent vinculada en definitiva a una mateixa política. La situació no pot seguir així. S'està jugant amb l'única cosa amb la qual no pot jugar cap republicà: la vida de la República. Cap republicà, hem dit. I hi afegim: per alt que estigui" (24).

En aquesta situació política, Esquerra Republicana aconsellava la formació d'un Govern netament republicà i que s'anés a una nova consulta al cos electoral. Miquel Santaló, cap de la minoria d'Esquerra Republicana, ho expressava d'aquesta manera: "Poques paraules. És coneguda la nostra posició i nosaltres no rectifiquem. El criteri nostre és avui com ahir, i tal com està constituït el Parlament no hi ha possibilitat de constituir un Govern republicà majoritari, i com, a més, entenem que la República no la podem governar més que els republicans, el que procedeix a judici nostre és la constitució d'un Govern per republicans que governi i que es vagi a una nova consulta electoral a l'objecte de realitzar una obra de Govern que sigui continuació, en ordre a llibertat i millora d'ordre social de les Corts anteriors. Això és, doncs, el que he manifestat. (...) A Catalunya, és descomptat. El triomf seria de les esquerres, com ho ha estat en les eleccions municipals; és a dir, que en unes pròximes Corts hi haurà indiscutiblement més diputats catalans d'esquerra i menys de la Lliga. A la resta d'Espanya crec igualment que la

representació de les dretes disminuïria. Suposo que molts dels que els donaren el seu vot enganyats per les seves promeses de pau i de treball han comprès que són incapaços els elements dretistes de donar el pa que a cadascú correspon i de deixar en pau als ciutadans que no es sotmeten als seus capricis. Ja hauran vist que els que clamen per una o altra cosa són desoïts per les dretes. En el remei per a l'atur forços han presentat un projecte del qual no han tornat a ocupar-se, i, en canvi pressionen i fins fan qüestió de confiança els havens de la clerecia, la derogació de l'article 26, el Concordat amb el Vaticà i l'amnistia per als seus, però no per a molts infeliços. Durant aquests dos mesos de dominació dretista, encara que no hagin governat, s'hauran desenganyat molts dels seus electors" (25).

En aquest context de dit govern Lerrooux, els diputats de la minoria d'Esquerra Republicana que la política del Govern es decantava cada vegada més cap a la dreta. I que sota aquest Govern, la República perdia les seves més fonamentals essències i això ho havien d'impedir els bons republicans i socialistes que no estaven disposats que d'aquesta manera es prenguéss al poble allò que tantes lluites i tanta sang havia costat (26). D'altra banda, Miquel Santalò, cap de la minoria d'Esquerra Republicana, després d'evacuar consultes amb el President de la República en la crisi de maig de 1934, afirmava que aquesta minoria aconsellava un Govern d'àmplia concentració republicana amb possibilitat de dissoldre les Corts. Així ho afirmava aquesta nota: "La minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, després d'examinar la situació política i els esdeveniments sorgits a l'entorn de la crisi, lamentant l'estat de confusió produït, desviant el pensament de l'acció

pública, en interpretar la Constitució estima que, per a resoldre la crisi plantejada en vigiles de quatre mesos, en ordre a la labor legislativa i creient interpretar de tota la majoria de l'opinió nacional, i en interès del rè gim, aconsello un govern d'àmplia concentració republicana integrat pels partits afectes a la constitució, amb pos sibilitats de dissoldre les Corts si així ho aconsellessin les circumstàncies futures" (27).

El dia 2 de maig de 1934, es formà un nou Govern Samper, de base radical. "La Humanitat" del 28 de abril de 1934 publicà una nota en la qual explicitava clarament que l'Esquerra Republicana no col.laboraria en un Govern Samper.

El President del Parlament de Catalunya, Joan Casanoves i Maristany, féu unes importants declaracions a "L'Intransigent" de París en els quals exposava la gènesi i evolució de la crisi política. Afirmava: "Els esdeveniments d'Espanya no són pas tan greus com algú podria fer suposar. Si hi hagué una crisi ministerial ha estat deguda al fet que el President de la República no podia signar, sen se reserva, la llei d'Amnistia, la qual hauria permès els condemnats polítics i particularment els oficials que pren gueren part al complot del 10 d'agost, el seu retorn a Es panya i llur reingrés als llocs de comandament. Des de feia algun temps, el ministeri Lerroux tendia massa a recolzar-se en les dretes i els enemics de la República. De totes maneres, no es pot parlar, en cap cas, de Restauració monàrquica, car si hi ha alguna cosa certa és que el país és pregonament republicà. Si el President, senyor Alcalà Zamora, dissolia les Corts, la nova Cambra comptaria amb un nombre molt més gran de republicans. (...). Pel que fa referència a la posició de Catalunya davant d'Es-

panya és d'una gran claredat. Catalunya sostindrà, per tots els mitjans, la República. Integrada dins d'Espanya republicana, de moment no pensa més que a conservar aquesta posició. Si per atzar, però improbable i tot, sorgia un canvi de règim, els catalans no dubtariem a reprendre els projectes inicials del president Macià, i resoldrien, de bell nou, el projecte d'una Catalunya independent i lliure" (28).

En la sessió del Parlament de la República del 4 de juliol de 1934, el Govern Samper va aconseguir un vot de confiança de la Cambra i així tancà les Corts. "La Humanitat" assenyalava que el debat polític entorn de la proposició de confiança donà lloc a incidents greus i alguns diputats arribaren a agredir-se i a treure pistoles (29). Enfront d'aquests greus esdeveniments, "La Humanitat" reproduïa unes declaracions del cap de Govern Samper sobre Catalunya, que, a la seva vegada, havia reproduït el periòdic "El Socialista" (30). El cap de Govern Samper afirmava: "El Govern no s'aparta ni un sol moment del seu pensament i de la seva atenció el greu problema català, que si s'enverina cada dia més és per les paraules d'algú, no pels fets. Jo no vull semblar-me a determinades persones que oculten les seves opinions per tal d'enverinar el problema. Per un alt esperit patriòtic estic en el deure d'encausar-lo amb serenitat i equanimitat. Ara bé, el Govern, des que es plantejà el problema de Catalunya aplicà el malalt la terapèutica del silenci, més no es cregui per això que nosaltres abandonem el pacient al seu propi destí, perquè es guareixi per si sol. (...). No obstant, jo no vull parlar massa, perquè si demà diguéis que anava a suspendre's el traspàs de serveis a la Generalitat, les gents de la regió autònoma sentirien la conseqüent alarma

i desassossec. Si digués el contrari, determinats sectors de la resta d'Espanya dirien que el Govern procedia dèbilment. Per això dic que, sense deixar d'actuar un sol dia, ens hem imposat el règim del silenci. Quan arribi el moment oportú, el Govern donarà oficialment compte a Espanya de les mesures que ja té adoptades i de les que adoptarà en l'esdevenidor" (31).

L'1 d'octubre de 1934, el Govern Samper dimití. L'acusació de Gil Robles contra la política ministerial en relació amb Catalunya, -que la CEDA considerava intolerablement dèbil-, va fer caure aquest Govern. Tot seguit, el President de la República va encomanar a Alexandre Lerroux que formés un nou Govern. "La Humanitat del 3 d'octubre de 1934 es pronunciava de la següent manera: "On va la República? Lerroux té l'encàrrec presidencial de formar Govern. L'alternativa és clara: o amb el feixisme o amb la democràcia republicana" (32). El dia 4 d'octubre de 1934, es formà un nou Govern Lerroux, de base radical (33), govern que no tindria gaire durada, ja que el 29 de març de 1935 Alexandre Lerroux presentà la dimissió del Govern.

En les diverses consultes del President de la República per a la formació de nou govern, per la minoria d'Esquerra Republicana hi acudí el seu cap Miquel Santaló, el qual expressava : "El criteri de la minoria és idèntic al d'ahir i al d'abans-d'ahir. Considerant que hi ha una in comptabilitat d'ordre amb la funció executiva del Govern per part d'aquells grups que no anaren a la consulta general amb caràcter republicà, i en vista de la situació actual, el punt concret i positiu de la consulta ha estat aconsellar a S.E. la dissolució de les Corts per la seva ineficàcia manifesta i la formació d'un govern republicà que assenti en ordre a la doctrina i a la conducta els pos

tulats del 14 d'abril i la ràpida restauració de les essèn-
cies republicanes" (34).

La solució de la crisi fou la formació d'un nou govern Lerroux, de base radical, el 3 d'abril de 1935 (35). "La Humanitat" de 4 d'abril comentava d'aquesta manera la formació del nou govern: "Govern radical i de tècnics presidit per Lerroux. Un general i un almirall, per primera vegada en la República, ocupen les carteres de Guerra i de Marina. S.E. signa un decret de suspensió de les sessions de Corts per espai d'un mes, de manera que el Govern no es presentarà al Parlament fins el 3 de maig. El senyor Porte la, ministre de la Governació. Qui substituirà al Govern de la Generalitat de Catalunya?" (36).

En aquest context polític, aquest govern Lerroux dimisití el dia 3 de maig de 1935, i el seguí un nou govern Lerroux, de base radical, que es formà el 6 de maig de 1935 (37). Davant la formació d'aquest nou Govern, la minoria d'Esquerra Catalana facilità la següent nota: "La minoria d'Esquerra Catalana ha examinat amb tota atenció la situació creada per la constitució de l'actual Govern, de majoria francament equívoca, en ordre al seu afecte al règim. Estima que això significa una burla dels sentiments republicans del país i una provocació als de Catalunya, i, a part de la declaració que el President de la minoria pugui fer oportunament al saló de sessions, espera el resultat de les gestions iniciades prop d'altres grups republicans d'esquerra per a fixar l'actitud que adoptarà en el successiu" (38).

En el temps de duració d'aquest Govern Lerroux, es plantejà una contrareforma de la reforma de la legislació republicana. D'una banda, es suscità el tema de la reforma constitucional. En juny de 1935, el President de la

República signà un decret que autoritzava la presentació d'aquest projecte de llei a les Corts. De l'altra, en juliol de 1935, es discutia al Parlament de la República un projecte de llei de contrareforma agrària (39).

Aquesta coalició ministerial de dretes entrà també en crisi. El 20 de setembre de 1935, Alexandre Lerroux presentà la dimissió del Gabinet. Aquesta crisi fou resolta amb la formació d'un govern Chapaprieta, el 25 de setembre de 1935. L'afiliació política del nou cap de govern era independent de centre (40). Davant de la formació d'aquest nou govern, Melcior Marial, de la minoria d'Esquerra Catalana afirmava: "Aquest govern em sembla bé perquè crec que s'afavoreix les esquerres. Servirà segurament per a una maior reacció i unió dels elements esquerristes. A Catalunya hi ha un descontent enorme, perquè a la noble actitud del poble català, s'ha respost amb mesures de gran severitat, com l'estat de guerra, el recruament de les sentències, la supressió d'actes públics que estan en l'entranya del poble, etc. No crec que aquesta situació sigui durable. Durarà molt poc i el que desitjo és que els elements d'esquerra es donin compte d'això per a formar un conjunt que pugui, en el moment oportú, fer-se càrrec de la governació del país. Aquest govern no és més que l'antesala de la dissolució de les Corts i em sembla que això serà en un termini molt proper". (41).

Aquest govern Chapaprieta, després de la consegüent crisi ministerial, fou seguit per un nou govern Chapaprieta, format el 29 d'octubre de 1935 (42), que tampoc no tingué gaire durada, ja que el 14 de desembre de 1935 es formava un govern Portela Valladares. L'afiliació política del govern era independent de centre (43). D'altra banda, la "Gaceta de Madrid" de 13 de desembre de 1935 publi-

cava un decret de la Presidència del govern suspent les sessions del Congrés fins el dia 1 de gener proper.

El 30 de desembre de 1935, prèvia l'aprovació dels decrets de pròrroga de pressupostos i de dissolució de Corts, Portela Valladares provocà la crisi ministerial i, ratificada la confiança, formà un nou govern el dia 31 de desembre de 1935 (44). D'altra banda, l'1 de gener de 1936 es prorrogà la suspensió de les sessions de Corts fins a primer de febrer. En l'interregne el Govern intentaria el restabliment de les garanties constitucionals.

Després de les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936, el dia 19 de febrer es formà un nou govern Azaña. (45). La composició d'aquest govern Azaña era la següent: nou ministres de Izquierda Republicana, dos de Unión Republicana, un republicà independent i un militar. Martínez Barrio fou el president de les noves Corts.

Després d'aquestes eleccions legislatives i de la formació del nou govern, aquest reclamà, el 21 de febrer de 1936, de la Diputació Permanent de les Corts, la promulgació d'un Decret-llei d'amnistia per als penats i processats per delictes polítics i socials (46). Carles Pi i Sunyer, en ésser interrogat sobre el decret-llei d'amnistia aprovat, afirmava: "De tots els punts que figuraven en el programa del Front d'Esquerra, el que havia entrat més fonament en el nostre poble era la concessió de l'amnistia. El nombre de reclosos a les presons i penals en un motiu latent de pertorbació espiritual que pesava sobre la vida espanyola i Catalunya, especialment, impedia la normalitat política perquè havia apartat dels seus càrrecs de govern els qui representaven la veritable voluntat popular. Promulgada l'amnistia, el sentiment passional de l'instant ha de convertir-se en una expressió d'alegria. La conside-

rem com una base prèvia i indispensable de pacificació, i és d'esperar que en el marc d'una actuació política que respongui als principis defensats per les forces d'esquerra en les darreres eleccions permeti una obra de normalització i de convivència que afirmi l'esperit de la República i reculli els veritables anhels de Catalunya". (47).

D'altra banda, es reuní la Comissió Permanent de les Corts de la República en una sessió per a discutir el projecte del Govern que reintegrava a les seves funcions al Parlament de Catalunya. "La Humanitat" del 27 de febrer de 1936 publicava el decret autoritzant el Parlament català per a reprendre les sessions.

A més, el 3 de març de 1936 el Tribunal de Garanties sentenciava sobre la inconstitucionalitat de la llei de 2 de gener de 1935. La votació fou de 16 vots a favor per 7 en contra.

El 8 d'abril de 1936, el President de la República, Alcalà Zamora, fou destituït. El Parlament, en judicar la dissolució de les Corts anteriors es pronuncià amb 238 vots desfavorables a l'ús de la prerrogativa presidencial. El text de la proposta de Prieto, l'aprovació de la qual implicava la destitució del President de la República, deia així: "Los diputados que suscriben, atentos únicamente a la suprema razón política de asegurar todas las instituciones del Estado republicano, con la observancia y la defensa de la Constitución, pospuesta al urgente cumplimiento de aquel deber por todas las demás consideraciones que puedan emanar del planteamiento de la última contienda electoral, proponen que las Cortes por los fines del último párrafo del artículo 81 de la Constitución, declaren que no era necesario el decreto de disolución de Cortes del día 7 de enero de 1936" (48). L'article 81 de la Constitució, en la

part a la qual era aplicable l'anterior proposició, deia: "El voto desfavorable de la mayoria absoluta de las Cortes, llevará aneja la destitución del Presidente". Aquesta proposició havia estat aprovada.

La "Gaceta de Madrid" del 9 d'abril de 1936, publicava la comunicació següent de destitució d'Alcalà Zamora: "Congreso de los Diputados.- En la sesión celebrada por el Congreso de los Diputados en el dia de hoy, convocada con la antelación y en la forma que determina el artículo 106 de su Reglamento, para tratar del caso previsto en el último párrafo del artículo 81 de la Constitución, se ha sometido a la deliberación y acuerdo de la cámara una proposición para que las Cortes, a los fines del último párrafo del citado artículo 81, declaren que no era necesario el decreto de disolución de Cortes de 7 de enero de 1936. Y habiendo el Congreso aprobado la propuesta por 238 votos de los 417 diputados que actualmente la constituyen, ha cesado en sus funciones como presidente de la República el excelentísimo señor don Niceto Alcalà Zamora y Torres, y entrando a ejercer sus funciones, con carácter de interinidad, el de las Cortes, excelentísimo señor don Diego Martínez Barrio, en cumplimiento de lo que dispone el artículo 74 de la Constitución. Palacio del Congreso, 8 de abril de 1936. El vicepresidente del Congreso en funciones de Presidente, Luis Jiménez de Asúa" (49).

Davant de l'elecció del President de la República la minoria d'Esquerra Catalana acordà votar la candidatura de Manuel Azaña. Joan Casanoves i Maristany ho assenyalava: "Avui m'ha telefonat des de Madrid com a president del Partit, el vice-president de la minoria d'Esquerra Republicana, senyor Tomàs i Piera, a l'objecte de donar-me compte que la minoria d'Esquerra Republicana, junt amb el PNRE i

Acció Catalana, havia acordat votar la candidatura del senyor Manuel Azaña proposada pel Front Popular per a la Presidència de la República, la qual compta amb tots els vots de l'esmentat Front Popular. Sembla, però, que els diputats de la Unió Socialista de Catalunya, junt amb els altres representants de partits proletaris que formen part del Front d'Esquerra de Catalunya, no s'han format a l'acord, tot reservant-se per votar un candidat de classe. Sense perjudici del que pugui significar això en les relacions del Front d'Esquerra de Catalunya, considero aquesta tàctica equivocada i perillosa, i recordo als qui no es sumen avui a la votació d'un candidat republicà que la tàctica comunista davant dels socialdemòcrates a Alemanya va acabar per portar a la Presidència de la República Hindenburg, el qual va possibilitar després la pujada de Hitler al Poder" (50). Malgrat els extrems d'aquesta nota, per les eleccions a compromissaris per a elegir President de la República es tornà a formar la coalició de Front d'Esquerra de Catalunya a les cinc circumscripcions catalanes. "La Humanitat" del 10 de maig de 1936 comentava d'aquesta manera el fet de l'elecció del President de la República: "Segueix la republicanització del règim. Avui, elecció de President. Únic candidat, D. Manuel Azaña serà elegit avui per a la Presidència de la República. Totes les forces enquadrades en l'òrbita del règim coincidint a considerar-lo com a la més ferma garantia que serà respectada la constitució i prosseguirà sense interrupció l'orientació del país en el camí del progrés i de la justícia social" (51).

D'altra banda, "La Humanitat" del 12 de maig de 1936 comentava: "Comença una nova etapa. Azaña, president. Mai com ara la fórmula de promesa de fidelitat a la República i al compliment de la Constitució que féu ahir solemnement

el senyor Azaña tindrà una tan efectiva realitat a la pràctica. Ha estat plantejada la crisi de govern que serà ràpidament resolta a base de republicans d'esquerra. Per 754 vots sobre 874 és elegit Manuel Azaña President de la República en l'assemblea de diputats i compromissaris" (52).

Aquesta crisi de govern quedà resolta mitjançant la formació d'un Govern Casares Quiroga, el 10 de maig de 1936 (53).

En aquest nou ministeri ocupà la cartera de Treball Joan Lluhí i Vallescà, en representació d'Esquerra Republicana. En les consultes evacuades pel President de la República amb Pere Coromines, en nom de la minoria d'Esquerra Catalana, aquest facilità les següents informacions: "La minoria parlamentària que comprèn els diversos grups integrats a Esquerra Catalana aconsella la constitució d'un govern en el qual entrin la major part de grups possible del Front Popular per a realitzar el programa. Per a recuperar el temps emprat en la solució de la crisi presidencial, el nou Govern haurà d'accelerar el ritme de la seva tasca, especialment en la reparació de les injustícies i en el restabliment dels drets violats sobre la restitució dels quals, de fet, cal assentar la pau republicana. Caldrà acabar-se amb rapidesa la implantació de l'Estatut de Catalunya, i obrir pas a les reivindicacions estatutàries dels altres països que desitgin aplicar el règim autonòmic.

Per a aquests fins i per a tots els altres objectius socials i polítics del Front Popular, la minoria d'Esquerra Catalana reitera la seva voluntat de lleial cooperació" (54).

D'altra banda, el dia 12 de maig de 1936 es reuní la minoria d'Esquerra Catalana al Congrés i avançà la notícia que s'havia acceptat a Joan Lluhí i Vallescà per a

formar part del Govern. En acabar la reunió, el cap de la minoria, Pere Coromines, facilità la següent referència: "S'ha demanat la participació de l'Esquerra Catalana per a la constitució del nou Govern i la minoria ha acordat donar el seu consentiment a aquesta participació. Després de dir el senyor Casares Quiroga que ens semblava bé qual-sevol nom de la nostra minoria, el nou President ha sol·licitat el senyor Lluhí i Vallescà que accepti la cartera de Treball. El senyor Lluhí ha demanat consentiment a la minoria abans d'acceptar i s'ha mostrat conforme aquesta amb la designació del nou President del Consell". (55). A part del nomenament de Joan Lluhí i Vallescà, foren nomenats pel Govern en el Consell de Ministres del dia 19, el sots-secretari de Treball a favor de Joan Casanellas i Ibars i el sots-secretari de Sanitat i Beneficiència que exerciria Josep A. Trabal i Sans.

Cal remarcar que amb el nomenament de Joan Lluhí i Vallescà, com a ministre de Treball, i amb el de Joan Casanellas i Ibars, com a sots-secretari de Treball, dos polítics del dissolt P.N.R.E. acabats d'ingressar a Esquerra Republicana de Catalunya accedien al Govern de la República.

La caracterització de les posicions del partit d'Esquerra Republicana davant els governs de la República foren diferents i canviants i estaven en funció de l'estratègia política portada a terme per aquests ministeris. El govern de Niceto Alcalà Zamora, constituït el 14 d'abril de 1931, tenia el suport d'Esquerra Republicana expressat explícitament per Francesc Macià a Lluís Nicolau d'Olwer. La mateixa actitud tingué el Partit respecte als governs Azaña formats el 15 d'octubre de 1931 i el 15 de desembre de 1931. En aquest darrer el suport fou donat explícitament

a Jaume Carner i Romeu, ministre d'Hisenda. En el govern Manuel Azaña, constituït el 12 de juny de 1933, Esquerra Republicana hi participà detenint la cartera de Marina en la persona de Lluís Companys. De la mateixa manera, en el gabinet Alejandro Lerroux, format el 12 de setembre de 1933, l'actitud del Partit fou de participació en la cartera de Comunicacions i amb el ministre Miquel Santaló. També en el govern Martínez Barrio, constituït el 9 d'octubre de 1933, Esquerra Republicana hi participà en la persona de Carles Pi i Sunyer al ministeri de Treball. Però, a les eleccions legislatives de 19 de novembre de 1933, els partits republicans d'esquerra van experimentar un retrocés en les seves posicions de representació parlamentària, i a partir d'aquest moment comença el període del bienni negre. En els successius governs d'aquesta etapa, Esquerra Republicana s'hi manifestà en contra perquè donaven suport a les forces més dretanes del ventall polític de l'Estat espanyol. Aquests foren: el govern de Alejandro Lerroux, de 16 de desembre de 1933; el de Samper, de 2 de maig de 1934; i els de Alejandro Lerroux, de 4 d'octubre de 1934, de 3 d'abril de 1935 i de 6 de maig de 1935 successivament. Al govern Chapaprieta, format el 25 de setembre de 1935, Esquerra Republicana hi donà suport perquè suposava un canvi d'orientació política a l'Estat espanyol. La mateixa actitud pels mateixos motius tingué amb els governs Chapaprieta de 29 d'octubre de 1935; Portela Valladares, de 14 de desembre de 1935 i Portela Valladares, de 31 de desembre de 1935. El gabinet Manuel Azaña, constituït el 19 de febrer de 1936, tingué el suport d'Esquerra Republicana per ser representació del mateix Front Popular. El govern Casares Quiroga, format el 10 de maig de 1936, hi participà en la persona de Joan Lluhí i Vallescà en el ministeri de Treball.

Notes al Capítol IX apartat 1.-

- (1) Editorial "Un ministre revolucionari". "L'Op" 21 juliol 1931.
- (2) Editorial "Un ministre revolucionari". "L'Op" 21 juliol 1931. A "El Diluvio" de 15 abril de 1931 apareixia la composició del Govern provisional d'Alcalà Zamora.
- (3) A "L'Op" de 15 d'octubre de 1931 hi figura la composició del nou govern provisional Azaña.
- (4) "La Ht" 11 desembre 1931.
- (5) "La Ht" 14 desembre 1931.
- (6) "La Ht" 15 desembre 1931.
- (7) "La Ht" de 14 de desembre de 1931 publicava la composició del nou ministeri.
- (8) "La Ht" 15 desembre 1931.
- (9) "La Ht" 15 desembre 1931.
- (10) "La nostra posició". "L'Op" 15 desembre 1931; "La Ht" 15 desembre 1931.
- (11) "La nostra posició". "L'Op" 15 desembre 1931; "La Ht" 15 desembre 1931.
- (12) "La Ht" 16 desembre 1931.
- (13) "La Ht" 17 desembre 1931; "L'Op" 17 desembre 1931.
- (14) "La Ht" 18 desembre 1931.
- (15) "La Ht" 12 setembre 1933.
- (16) A "La Ht" i a "L'Op" de 13 de setembre de 1933 es donava la llista i composició del nou govern.

- (17) "La Ht" 7 octubre 1933.
- (18) "La Ht" 8 octubre 1933.
- (19) A "La Ht" i a "L'Op" de 10 d'octubre de 1933 apareixia la llista i composició del nou gabinet Martínez Barrio.
- (20) "L'Op" 12 octubre 1933.
- (21) A "La Ht" i a "L'Op" de 17 de desembre de 1933 apareixia la llista i composició del nou govern Lerroix.
- (22) "La Ht" 20 desembre 1933.
- (23) Editorial "Un govern?. Una situació tràgica".
"La Ht" 30 gener 1934.
- (24) Editorial "Un govern?. Una situació tràgica".
"La Ht" 30 gener 1934.
- (25) "La Ht" 3 març 1934.
- (26) "La Ht" 15 març 1934.
- (27) "La Ht" 26 abril 1934.
- (28) "La Ht" 3 maig 1934.
- (29) "La Ht" 5 juliol 1934.
- (30) "Catalunya és exemple i estímul per a les esquerres espanyoles. El govern Samper i Catalunya". "La Ht" 8 juliol 1934.
- (31) "Catalunya és exemple i estímul per a les esquerres espanyoles. El govern Samper i Catalunya". "La Ht" 8 juliol 1934.
- (32) "La Ht" 3 octubre 1934.
- (33) A "La Ht" i a "L'Op" de 5 d'octubre de 1934 hi apa-

reixia la llista i composició del nou govern.

- (34) "La Ht" 31 març 1935.
- (35) A "La Ht" de 4 d'abril de 1935 hi apareixia la llista i composició del nou govern.
- (36) "La Ht" 4 abril 1935.
- (37) A "La Ht" de 7 de maig de 1935 hi apareixia la llista i composició del nou govern.
- (38) "La Ht" 9 maig 1935.
- (39) A "La Ht" de 13 d'agost de 1935 es publicava el text íntegre de la Llei de Contrareforma Agrària.
- (40) A "La Ht" de 26 de setembre de 1935 apareixia la llista i composició del nou ministeri.
- (41) "La Ht" 26 setembre 1935.
- (42) A "La Ht" de 30 d'octubre de 1935 apareixia la llista i composició del nou govern.
- (43) A "La Ht" de 15 de desembre de 1935 apareixia la llista i composició del nou govern.
- (44) A "La Ht" de 31 de desembre de 1935 apareixia la llista i composició del nou govern.
- (45) A "La Ht" de 20 de febrer de 1936 apareixia la llista i composició del nou govern.
- (46) "La Ht" de 22 de febrer de 1936 publicava el text del Decret-Llei d'Amnistia.
- (47) "La Ht" 23 febrer 1936.
- (48) "La Ht" 8 abril 1936.
- (49) "La Ht" 9 abril 1936.

- (50) "La Ht" 8 maig 1936.
- (51) "La Ht" 10 maig 1936.
- (52) "La Ht" 12 maig 1936.
- (53) A "La Ht" de 13 de maig de 1936 apareixia la llista i composició del nou govern.
- (54) "La Ht" 13 maig 1936.
- (55) "La Ht" 13 maig 1936.

2. EL GRUP PARLAMENTARI D'E.R.C. AL PARLAMENT DE LA REPUBLICA.

Després de celebrar-se les eleccions generals a Corts Constituents de 28 de juny de 1931, i les eleccions parcials de 4 i 11 d'octubre, la minoria catalana a les Corts Constituents estava composta per 30 diputats de les llistes d'Esquerra Republicana juntament amb 4 de la Unió Socialista i amb 3 del Partit Catalanista Republicà. La idea de formació de la minoria catalana havia esdevingut el centre de la direcció total dels diputats catalans davant de l'Estatut de Catalunya. La Lliga Regionalista no hi participava, a la minoria catalana. Un dels punts principals a debatre en aquestes Corts Constituents era l'estructuració de l'Estat i les forces polítiques catalanes ja havien trobat una posició davant d'aquests debats. Calia trobar una fórmula que respectés la legalitat que, de fet, ja era vigent a Catalunya. Així, "Catalunya, d'acord amb el Govern de la República, havia acomplert tots els tràmits que hom li havia imposat per a confeccionar un Estatut que regulés les seves relacions amb la República espanyola, i la seva vida interior. L'Estatut, presentat com una ponència del Govern, quedava doncs sotmès únicament a la voluntat de les Corts Constituents, Catalunya havia fet ús del seu dret d'autodeterminació i les Corts Constituents coneixien la seva voluntat i la tasca de la minoria catalana era, doncs, essencialment aconseguir que el tipus d'estructuració de l'Estat que fos adoptat per les Corts respectés l'Estatut. La viabilitat de l'Estatut depenia en gran part de la redacció dels articles de la Constitució, els quals podien perjudicar-ne aspectes essencials abans de la seva discussió parlamentària. Catalunya i el seu Estatut foren

doncs constantment presents durant els debats sobre l'estructura de l'Estat" (1).

Els diputats de la minoria catalana a les Corts constituents de 1931 eren els següents: Francesc Macià i Llussà, Gabriel Alomar i Villalonga (USC), Jaume Aiguader i Miró, Rafael Campalans i Puig (USC), Joan Puig i Ferrater, Ventura Gassol i Rovira, Joan Lluhí i Vallescà, Antoni Xirau i Palau, Josep Dencàs i Puigdollers, Josep Tarradellas i Joan, Josep Riera i Puntí, Àngel Samblancat i Salanova, Antoni Sbert i Massanet, Ramón Franco i Bahamonde, Josep Sunyol i Garriga, Lluís Companys i Jover, Manuel Serra i Moret (USC), Amadeu Hurtado i Miró, Josep Xirau i Palau (USC), Domènec Palet i Barba, Josep Grau i Jassans, Carles Pi Sunyer, Amadeu Aragay i Davi, Joan Selvas i Carner, Josep Bordas de la Cuesta, Joan Ventosa i Roig, Manuel Carrasco i Formiguera (PCR), Miquel Santaló i Parvorell, Albert de Quintana i de León, Pere Corominas i Muntaña, Humbert Torres i Barberà, Ricard Palacín i Soldevila, Jaume Carner i Romeu, Joan Loperena i Romà, Lluís Nicolau d'Olwer (PCR), Eduard Layret i Foix, Martí Esteve i Guau (PCR). Ens consta que també formà part de seguida de la minoria catalana Manuel Dolcet i Carmen (PRDF).

El 10 de juliol de 1931 se celebrà una reunió en la qual prengueren part els dirigents del partit d'Esquerra Republicana i de la Unió Socialista de Catalunya. En aquesta reunió foren nomenats per unanimitat Lluís Companys i Joan Lluhí i Vallescà primer i segon cap respectivament de la minoria parlamentària catalana per tot el referent a l'Estatut i els afers de Catalunya (2).

En aquesta minoria catalana hi hagueren alguns diputats que causaren baixa durant la legislatura de les Corts Constituents. Així, en discutir-se l'Estatut de Catalunya al Parlament de la República, Manuel Carrasco i Formiguera,

el 9 de juny de 1932, en la seva intervenció a les Corts Constituents va contribuir a que l'article primer de l'Estatut de Catalunya, que anava a ser aprovat gairebé amb el vot unànime de la Cambra, restés la seva aprovació per a la sessió parlamentària següent del 10 de juny. D'aquesta manera, va ésser acusat pels diputats de la minoria catalana de portar a terme l'obstrucció parlamentària (3). Referint-se a aquest assumpte en un article editorial de "La Humanitat" s'afirmava: "Entenem que aquell que forma part d'una minoria parlamentària (...) es troba davant del deure ineludible d'acatar allò que per unanimitat o absoluta majoria acordi fer la minoria de referència" (4). A causa d'aquest incident parlamentari, Manuel Carrasco i Formiguera va ésser separat de la minoria catalana. Jaume Aiguader i Miró, des de les pàgines de "La Humanitat", remarcava que: "(...) cal fer constar que la minoria catalana no ha tret del seu si al Sr. Carrasco per radical, sinó per indisciplinat. L'acord separant al Sr. Carrasco va ésser pres per tota la minoria i per unanimitat" (5).

Poc temps després, a principis de juliol de 1932, el diputat radical Jaume Simó i Bofarull es va separar del seu partit i va ingressar a la minoria catalana. Això es degué al fet que figurà algun temps en l'incident que donà com a resultat la qüestió d'incompatibilitat de la Cambra amb el diputat radical Emiliano Iglesias (6).

D'altra banda, en una reunió de la minoria catalana al Palau de la Generalitat, celebrada el 25 de juliol de 1932, el diputat Manuel Dolcet va adoptar una actitud dissident respecte a la minoria on estava representat, mitjançant el text d'unes declaracions facilitades a la premsa respecte a l'Estatut de Catalunya: a causa d'aquesta situació de fet, el diputat Manuel Dolcet va ésser separat de

la minoria catalana. El text facilitat a la premsa pel diputat Manuel Dolcet fou el següent: "Desligado desde hoy de todo partido, y, por lo tanto, no sujeto a la disciplina que muchas veces se convierte en tiranía, vulnerándose los principios de libertad y democracia que deben prevalecer en toda República, he explicado mi pensamiento y posición en lo que hace referencia al Estatuto de Cataluña, en el momento actual".

"En dos reuniones de la minoria catalana en Madrid, fijé mi posición de transigencia. Decía que prefería llevar a Cataluña cualquier Estatuto por reducido que fuese, que regresar sin ninguno. ¿Por qué?". "En primer lugar, porque toda posición de intransigencia podría determinar ciertas decisiones que podrían dar origen a derivaciones perjudiciales a la República y a Cataluña".

"En segundo lugar, porque el jefe del Gobierno, Señor Azaña, no sólo marcó oportunamente en su discurso su posición y la del Gobierno, con referencia al Estatuto, sino que en aquellas palabras favorables para nosotros, se hallan en armonía con sus actos".

"Y, en tercer lugar, porque tanto la minoria socialista, como la radical-socialista, Acción Republicana y minoria vasca, en sus votaciones, apoyan el Estatuto, a pesar de la impopularidad que ello significa, para determinados diputados de dichas minorias, en sus distritos electorales. Por otra parte, si hasta ahora las corrientes de hostilidad de los enemigos del Estatuto eran bien marcadas, parece que ahora se deja entrever una posibilidad de concordia y no han de ser los catalanes quienes tienen que romper esta cordialidad".

"Debemos reflexionar todos los diputados, y pensar en la responsabilidad de los parlamentarios catalanes al

crear dificultades al Gobierno y a la República en estos momentos que tanto las derechas como los enemigos de la República están en acecho para apoderarse del Poder".

"Hay que tener presente las causas de hostilidad de algunas regiones de España hacia el Estatuto; ellas son, en primer lugar, -aquí el señor Macià me ha llamado la atención para que no explicase dichas causas con el fin de abreviar- y entonces he dicho, para terminar, que a pesar de que consideraba la autonomía como base de la libertad y engrandecimiento del pueblo, estaba dispuesto a sacrificar por el momento estas libertades, si ello era preciso, para defender, ante todo, a la República, pues preferiría, en primer lugar, Republica sin Estatuto". (7).

El tercer govern Azaña va caure el 12 de setembre de 1933, i es formà en aquesta mateixa data el primer govern Lerroux, que tingué una curta durada, ja que el 9 d'octubre de 1933 es formà el primer govern Martínez Barrio, aconseguint el decret de dissolució de les Corts Constituents. La possibilitat d'aquesta dissolució de les Corts estigué sempre present durant aquest període. D'aquesta manera, la minoria catalana, el 8 d'octubre de 1933, va facilitar una nota a la premsa en la qual aclaria la posició d'aquesta minoria davant del dit problema. Així, afirmava: "La minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, fidel a la doctrina com a Partit que té en el seu credo el parlamentarisme, propugna i ratifica: Primer - Que les Corts Constituents poden seguir encara la seva vida presentant al país els seus serveis per a la resolució dels problemes plantejats que esperen l'aprovació de les lleis dictaminades i urgents. Segon: que si haguessin de dissoldre's dins del règim parlamentari com la Constitució estableix, respectant en tot moment els alts poders de la

República, però consegüent amb les doctrines revolucionàries, nosaltres creiem que en el govern que s'hagués de formar no pot faltar-hi cap dels grups que ha votat la Constitució i en tot cas ha de deixar-se la plena responsabilitat per les conseqüències que d'això poguessin derivar-se'n, als que es neguessin a col.laborar en un govern d'aquesta forma. És en aquest sentit que l'Esquerra Republicana de Catalunya dóna i donarà totes les facilitats dins del respecte i el compliment de l'Estatut". (8)

El 9 d'octubre de 1933 fou signat el decret de dissolució de Corts Constituents i convocades eleccions legislatives per al 19 de novembre. Una vegada celebrades aquestes eleccions, la minoria d'Esquerra Republicana al Parlament de la República quedà composta per divuit membres, que foren els següents: Lluís Companys i Jover, Francesc Macià i Llussà, Josep Sunyol i Garriga, Maria Rubió i Tudurí, Josep Tomás i Piera, Josep Calvet i Mora, Francesc Senyal i Ferrer, Josep A. Trabal i Sans, Joan Ventosa i Roig, Josep Grau i Jassans, Domènec Palet i Barba, Amadeu Aragay i Daví, Jaume Aiguader i Miró, Joan Ferret i Navarro, Miquel Santaló i Parvorell, Josep Mascort i Ribot, Epifani Bellí i Castiel, Daniel Mangrané i Escardó (9).

Les incidències ocorregudes en el si d'aquesta minoria d'Esquerra Republicana foren les següents: el febrer de 1934, la minoria passà a tenir 19 membres, ja que s'hi afegí Melcior Marial i Mundet, procedent de Izquierda Republicana; i el juny de 1934, passà a tenir 22 membres, perquè hi entraren aquells pertanyents a la Unió Socialista de Catalunya: Manuel Serra i Moret, Jaume Comes i Jo i Felip Barjau i Riera. El març de 1935 ens consta que la minoria tenia encara la mateixa composició. Després d'aquestes eleccions legislatives, es formà el segon govern

Lerroux, el 16 de desembre de 1933, amb el seu programa de govern va obtenir la confiança de la Cambra per 265 vots contra 53.

Al final del mandat d'aquest govern Lerroux, quan la crisi de govern ja s'havia fet palesa, Miquel Santaló va evacuar consultes amb el President de la República i aconsellà, en aquells moments, un govern de concentració republicana. La nota lliurada a la premsa deia així: "La minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya, després d'examinar la situació política actual i els esdeveniments sorgits al voltant de la crisi i lamentant l'estat de confusió que s'ha produït en desviar el pensament de l'acció pública, en interpretar la Constitució; estima que per a resoldre la crisi plantejada a la vetlla dels quatre mesos, en ordre a la labor legislativa i creient interpretar el pensament de la gran majoria de l'opinió nacional, i en interès del règim, ha aconsellat un govern d'àmplia concentració republicana, integrat pels partits afectats a la Constitució amb possibilitats de dissoldre les Corts si així ho aconsellaven les circumstàncies futures". (10).

Durant la tramitació d'aquesta crisi de govern, la minoria d'Esquerra Republicana va tenir una reunió en la qual analitzà la situació de dites Corts ordinàries. La nota facilitada fou la següent: "En la reunió d'aquest matí de la minoria de l'Esquerra s'ha estudiat, amb l'atenció que requereixen les difícils circumstàncies actuals, la solució de la crisi i les manifestacions dels diversos grups parlamentaris. Aquest examen ens ha portat a considerar la nostra pròpia conducta a la Cambra durant els seus últims mesos, i els resultats obtinguts davant la foscor dels adversaris del règim. Les Corts han demostrat suficientment la seva impotència constructiva davant dels

problemes bàsics del país. L'actitude de la minoria ha consistit a recolzar allò que consideran encerts i a combatre allò que creia errors del Govern, i exposar la seva particular visió inspirada en l'interès general i esgotar els recursos parlamentaris quan ha cregut que es vulneran la Constitució. En aquest darrer cas hem vist com els sectors de dretes, mantenint llur actitud provocativa i temeraria, han anat obtenint sense responsabilitat directa concessions que han de repugnar a tota consciència republicana. Com que no sembla que hi hagi cap interès de rectificació, sinó que continuen amb llur actuació perniciosa, amb intrigues que, afectant l'alta magistratura, porten el propòsit final d'atemptar contra la vida del règim, la minoria d'Esquerra de Catalunya declara que no està disposada a limitar la seva actuació en la forma regulada fins a la data, sinó a apel·lar a tots els mitjans per impedir que a l'abric d'una majoria de vots a la Cambra s'atropelli la majoria de vots republicans del país i que no es governi i legisli de conformitat amb la lletra i l'esperit de la Constitució, i invitar-ne tots els sectors polítics autènticament republicans". (11).

Amb la constitució del govern Samper, el 2 de maig de 1934, Miquel Santaló afirmava demostrar-se contrari a l'actual ministeri, perquè, a criteri seu, estava cada vegada mes en íntim contuberni amb les dretes. Així doncs, assenyalava que votarien contra la proposició del Govern de confiança al Gabinet. Manifestava la seva confiança en la República i deia que si arribés el cas que les dretes es volguessin apoderar del Poder, els republicans catalans s'oposarien a això com un sol home (12).

Seguint els diversos esdeveniments polítics, en el moment en què el President de la República va evacuar con-

sultes amb Melcior Marial de la minoria catalana, el 4 de maig de 1935, aquest es pronuncià a favor del restabliment de l'Estatut de Catalunya i de la dissolució de les actuals Corts, de la següent manera: "La minoria d'Esquerra Republicana de Catalunya ha acudit a la consulta davant S.E. No pot oblidar que representa un sector d'opinió i un país que aquestes Corts han posat fora de la llei i de la Constitució. El problema previ, doncs, per a totes obra que tendeixi al restabliment de la concòrdia política, ha d'ésser la restauració de l'Estatut de Catalunya. Les actuals Corts s'han de dissoldre per haver demostrat la seva ineficàcia i ha de confiar-se el Poder a un Govern d'àmplia concentració republicana que vingui a reparar amb afany i concòrdia liberal els estralls produïts pels darrers esdeveniments polítics". (13).

Després del bienni negre, el qual suposà un avançament i govern de les forces de la dreta a nivell de l'Estat espanyol, el 7 de gener de 1936, foren signats els decrets de dissolució de Corts, de convocatòria d'eleccions i de restitució de les garanties constitucionals. Les eleccions legislatives se celebraren el 16 de febrer de 1936. La minoria d'Esquerra Republicana estava formada pels diputats dels partits d'Esquerra Republicana, Unió Socialista de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Unió de Rabassaires i Partit Català Proletari, juntament amb els diputats Joan Lluhí i Vallescà i Joan Casanelles i Ibarz. Aquesta minoria estava composta per 35 diputats i dirigida per Pere Coromines. Els membres que la integraven eren els següents: Lluís Nicolau d'Olwer, Claudi Ametlla i Coll, Lluís Companys i Jover, Martí Barrera i Maresma, Pere Coromines i Muntaña, Josep Sunyol i Garriga, Marià Rubió i Tudurí, Josep Massip i Izàbal, Pere Ferrer i Batlle, Ra-

mon Pla i Armengol, Jaume Aiguader i Miró, Pere Aznar i Sasserra, Joan Lluhí i Vallescà, Eduard Ragassol i Sarrà, Josep Tomàs i Piera, Pere Mestres i Albert, Francesc Senyal i Ferrer, Domènec Palet i Barba, Josep A. Trabal i Sans, Pau Padró i Cañellas, Josep Calvet i Mora, Jaume Comas i Jo, Pelai Sala i Berenguer, Martí Esteve i Guau, Josep Puig i Pujades, Miquel Santaló i Parvorell, Josep Mascort i Ribot, Joan Casanellas i Ibars, Francesc de P. Jané i Aixelà, Ferran Zulueta i Giberga, Joan Bañeras i Cateura, Joan Comorera i Soler, Josep Briansó i Salvador, Ventura Gassol i Rovira i Joan Sentís i Nogués.

El 9 de març de 1936 es va reunir la minoria parlamentària d'Esquerra Republicana i es va constituir sota la presidència de Pere Coromines i examinà la situació política plantejada amb motiu del triomf electoral assolit per les candidatures coalitzades arreu d'Espanya i en relació amb la propera obertura del Parlament de la República. Els reunits, havent pareciat l'absoluta necessitat que la minoria actués des de l'immediat inici de les tasques parlamentàries en el doble sentit nacionalista i esquerrà que la caracteritzava, en prendre l'acord d'adreçar-se al grups i representacions parlamentàries afins, tant per ampliar les possibilitats de la representació parlamentària en relació amb els problemes de Catalunya, com també per prestar el seu suport a l'obra del Govern que presideix els destins de la República, ja que, amlgrat no tenir-hi una representació directa, s'hi trobava unida per poderoses afinitats i coincidències ideològiques, concretades en el manifest electoral de les forces coalitzades en el Front Popular i en el Front d'Esquerres (14).

Aquesta minoria d'Esquerra Republicana tenia com a president Pere Coromines i vice-president Miquel Santaló

i Josep Tomàs i Piera i secretaris Josep Mª Massip i Josep A. Trabal. A més, Josep Tomàs i Piera era secretari de la Diputació Permanent de les Corts.

L'1 de juliol de 1936, es reuní la minoria d'Esquerra Republicana i Pere Coromines es plantejà la qüestió que dintre de la minoria suposava l'actitud dels diputats que pertanyien a fraccions obreres de Catalunya. Abans de la reunió havia parlat el diputat de la Unió Socialista, Joan Comorera i Soler, que donà la següent versió: "Els diputats obrers de Catalunya, és a dir, els de la Unió Socialista de Catalunya, Partit Català Proletari i Unió de Rabassaires, celebràrem un pacte amb els diputats d'Esquerra Catalana i Acció Catalana, segons el qual en cas de discrepància davant de qualsevol problema, reclamem el dret de fer pública la nostra posició, el mateix al saló de sessions que a les columnes de la premsa o bé en actes públics. En aquestes condicions entrem a formar part de la minoria d'Esquerra i fent ús del dret que el pactat ens concedia, en alguna ocasió els diputats obrers catalans hem votat en sentit contrari al saló de sessions de la Cambra al vot emès pels d'Esquerra i Acció Catalana. Aquesta circumstància es donà en alguns casos en què els diputats socialistes i comunistes es trobaven en posició diferent a la dels grups republicans integrants de la majoria" (15).

Finalment, el 2 de juliol de 1936 es reuní la minoria d'Esquerra Catalana per tractar el tema anteriorment citat, facilitant la nota següent: "S'ha reunit la minoria parlamentària d'Esquerra Catalana per tractar d'assumptes que afecten directament els interessos encomanats als diputats que componen el grup. Un d'ells, tal vegada el més interessant, ha estat l'acord unànime i voluntat decidi-

da per a mantenir l'acció de conjunt en l'ordre parlamentari dels grups i partits que integren aquesta minoria i sense menyscapte d'aquesta acció de conjunt, cada un dels partits i grups tindrà autonomia política i llibertat de moviments per possibles casos de discrepància. Es complau a declarar la minoria d'Esquerra que les forces parlamentàries de Catalunya resultants del triomf electoral del 16 de febrer mantenen la seva unió i mutu acord per a respondre als compromisos contrets com a elements integrants del "Front d'Esquerres" pel que respecta a Catalunya, i com a participants a l'acció del Front Popular en el que afecta a política general. Per a facilitar la realització d'aquest acord, s'ha nomenat un comitè d'enllaç integrat per un representant d'Esquerra Republicana, un altre d'Acció Catalana i un altre del grup obrer" (16). Així, Josep Tomàs i Piera declarava a "La Humanitat", el 5 de juliol de 1936, que la finalitat del Comitè d'enllaç tendia a afirmar i a assegurar l'acció conjunta de la minoria d'Esquerra Catalana (17). Els diputats que formaren el Comitè d'enllaç de dita minoria foren Josep Tomàs i Piera, Joan Comorera i Soler i un representant d'Acció Catalana (18).

Després dels resultats de les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936, i la formació conseqüent d'un govern republicà d'esquerra, la minoria d'Esquerra Catalana es pronunciava a favor de prestar suport al Govern. En una reunió celebrada el 14 de juliol ho expressava de la següent manera: "La minoria d'Esquerra Catalana, s'ha reunit aquesta tarda al Congrés i a la reunió hi ha assistit el ministre del Treball, que ha donat compte als seus companys dels problemes que estan plantejats en el moment actual i de la seva consideració des de les esferes del Govern. Tots els reunits han estat conformes que ara més

que mai han de prestar suport al Govern actual. Tot el que sigui reforçar l'autoritat del Govern s'ha considerat com a un deure polític de la minoria la qual prestarà la seva assistència al Parlament, i fora del Parlament per a sostenir totes les mesures que el Govern cregui necessàries en defensa de la República. La minoria d'Esquerra Catalana considera que ha arribat el moment de dirigir-se al poble per tal d'aconsellar un gran recolliment i una severa disciplina a fi de no dispersar la unitat d'acció i pel contrari agrupar-nos tots entorn del Govern" (19).

En aquest mateix sentit, des de les pàgines de "La Humanitat" el 18 de juliol de 1936, Josep Tomàs i Piera feia unes manifestacions, en les quals es pronunciava de la següent manera: "Sempre, i més en aquests moments, la minoria parlamentària d'Esquerra ha prestat i presta el més incondicional ajut a l'actual govern republicà. Aquest govern és una conseqüència del pacte electoral del 16 de febrer i realitza un programa prèviament assenyalat i el realitza a la nostra sincera satisfacció". "Però no és cap novetat, ja que repetidament ha estat dit per aquesta minoria que és desig dels representants de l'Esquerra Catalana l'anar més aviat possible a la formació d'un Govern amb majors aportacions dels grups que li donen base parlamentària".

"Està clar que aquest desig nostre ha de quedar sempre condicionat a l'oportunitat i a les realitats del moment. No vull que les meves paraules tinguin un altre abast que el d'aclarir en el possible la posició política nostra i més concretament donar l'opinió com a representant de l'Esquerra Republicana de Catalunya".

"Consti, doncs, que el nostre partit com a republicà està plenament identificat amb l'actual Govern i com a

component del Front Popular d'Esquerres de Catalunya desitja per l'interès suprem de la República totes aquelles majors garanties que puguin assegurar la realització de l'alta obra que té encomanada des del 14 d'abril".

"Existeix actualment un Govern republicà al qual està encomanada la tasca de complir el programa electoral, i aquest Govern el realitza amb premura i eficàcia. Seria temerari i poc republicà suposar que fora d'aquest govern republicà no podria cabre-n'hi un altre de republicà. Figures queden dintre del Govern i fora del Govern per a ocupar amb plena dignitat i eficiència la capçalera del banc blau i els departaments ministerials. Em cal, però, per a concretar el meu pensament tornar al començament de la pregunta. Crec en un govern Prieto. Crec Prieto l'home indiscutible del Front Popular i aquest Govern haurà de formar-se fatalment quan arribi la seva hora oportuna".

"(La tasca que més urgeix dur a terme al Parlament és), en primer lloc, realitzar dintre un breu termini tota aquella legislació que és una conseqüència obligada del triomf del 16 de febrer. Reposició de l'esperit laic, socialitzant i autonòmic de la Constitució i fixació d'aquestes tres premisses. Cal també determinar les responsabilitats de la repressió d'octubre i atorgació de l'Estatut basc." (20).

Notes al Capítol IX apartat 2.-

- (1) Manuel Gerpe i Landín: L'Estatut d'autonomia de Catalunya i l'Estat integral., ob.cit., p. 180.
- (2) "L'Op" 11 juliol 1931.
- (3) "La Ht" 10 juny 1932.
- (4) "La Ht" 11 juny 1932.
- (5) "La Ht" 13 juny 1932.
- (6) "La Ht" 9 juliol 1932; "L'Op" 9 juliol 1932.
- (7) "La Ht" 26 juliol 1932; "L'Op" 26 juliol 1932;
- (8) "L'Op" 8 octubre 1933.
- (9) Boletín de Información Bibliográfica y Parlamentaria de España y del Extranjero.- Noviembre. Diciembre, 1933.- (núm. 6).- p. 1067.
- (10) "L'Op" 26 abril 1934.
- (11) "L'Op" 27 abril 1934.
- (12) "La Ht" 3 maig 1934.
- (13) "La Ht" 5 maig 1935.
- (14) "La Ht" 10 març 1936.
- (15) "La Ht" 2 juliol 1936.
- (16) "La Ht" 3 juliol 1936.
- (17) "La Ht" 5 juliol 1936.
- (18) "La Ht" 9 juliol 1936.
- (19) "La Ht" 15 juliol 1936.
- (20) Manifestacions del Sr. Tomàs i Piera. "La Ht" 18 juliol 1936.

X.- PARTICIPACIÓ D'E.R.C. AL GOVERN DE LA GENERALITAT.

1. E.R.C. AL GOVERN DE LA GENERALITAT.

El 14 d'abril de 1931 es proclamà la República a Catalunya, i l'endemà el dia 15 es formà el govern de la República catalana, govern de concentració i que tenia la següent composició: Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC); Política Interior: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Defensa: Joan Casanovas i Maristany (ERC); Instrucció Pública: Rafael Campalans i Puig (USC); Economia i Treball: Manuel Serra i Moret (USC); Treballs Públics: Salvador Vidal i Rosell (UGT); Finances: Casimir Giralt i Bullich (PRR); Comunicacions: Manuel Carrasco i Formiguera (PCR). Esquerra Republicana, en conformar-se en partit hegemònic a Catalunya a les eleccions municipals de 12 d'abril de 1931, mitjançant l'apel·lació al pacte de solidaritat republicana es convertia en el centre d'aquest govern de coalició. En aquest participava, a més d'Esquerra Republicana, el Partit Republicà Radical, el Partit Catalanista Republicà, la Unió Socialista de Catalunya i la Unió General de Treballadors. La C.N.T. i la Lliga Regionalista no participaven en el govern. El dia 17 d'abril després de l'entrevista dels tres ministres del Govern provisional de la República amb el govern, de la República catalana quedà precisada la fórmula de la Generalitat de Catalunya.

Durant l'etapa del període provisional de la Generalitat de Catalunya i durant l'època en que l'Estatut de Catalunya estigué plenament en vigor, les crisis del govern de la Generalitat se seguien les unes a les altres, i els diversos governs constituïts tingueren una curta durada.

Una explicació a aquest fenomen és la següent: "No es poden establir correlacions primàries entre aquestes crisis del consell de la Generalitat i les del governs parlamentaris d'Europa durant el període d'entreguerres. Per més que aquestes sovintegessin a la majoria dels règims parlamentaris, les causes entre les unes i les altres eren diferents. Per tal d'entendre les que es produïren al si de la Generalitat, cal situar-les, doncs, dins el context que vivia la Catalunya republicana, en el qual jugaven d'una manera decisiva els següents factors: l'intent de la burgesia democràtica, en aliança amb sectors populars, de realitzar la revolució democràtico-burguesa; la crisi d'un Estat unitari es renovava per permetre almenys les autonomies regionals; una època d'intensa crisi econòmica i social a l'entorn, que afectava un capitalisme retardat i no arrelat fonament; la difícil sortida d'una etapa autoritària, després d'un llarg període de parlamentarisme viciat i ineficaç; i una situació de partit en formació, no ben aglutinat, però amb una forta hegemonia i pot ser dominació, en estar sostingut per un ampli suport electoral".

"Aixó no obstant, a un nivell més general i dins el panorama europeu, podem trobar certes situacions anàlogues a la catalana. A la majoria de països de tradició parlamentària, les continuades crisis de l'executiu en el període d'entreguerres responien a coalicions de governs dèbils i inestables. A Catalunya passà el mateix -no menys de cinc governs durant vint-i-sis mesos-, però per raons diametralment oposades: ERC, com a partit hegemònic i quasi dominant, podia governar sola, sense necessitat de coalicions. Les crisis, doncs, foren causades pel desig dels diferents sectors del partit d'assolir-ne la di

recció o pel de la pròpia Esquerra de no perdre la preemi-
nència i primacia que li otorgaren les primeres eleccions
republicanes i que els mecanismes constitucionals exis-
tents li ajudaven a mantenir. Les crisis de govern de la
Catalunya autònoma, malgrat tot, són semblants a les que
experimentaren certs països durant aquest període, quan
hom adoptà el sistema parlamentari a formacions socials
d'un capitalisme poc desenvolupat, que a més sortia d'eta-
pes històriques, autoritàries i feudals o d'un funciona-
ment semàntic, irreal i verbalista. En cert sentit, tam-
bé, es troben prop de les crisis de govern d'alguns paï-
sos en vies de desenvolupament, amb un gabinet controlat
per un partit dominant en formació, que imposa un sistema
parlamentari no prou arrelat, sense el suport de les con-
dicions més habituals". (1).

En la sessió del Consell Executiu de la Generalitat
celebrada el 28 d'abril es van adoptar els següents acords:
establiment de l'organització del Govern provisional de
la Generalitat de Catalunya, el qual quedà dividit en els
següents departaments: Presidència, Governació, Instrucció,
Economia i Treball, Foment, Obres Públiques i Agricultura,
Higiene, Sanitat i Beneficència, Hisenda, Justícia i Dret.
Amb el nomenament dels següents consellers: Presidència:
Francesc Macià i Llussà (ERC); Governació: Joan Casanoves
i Maristany (ERC); Instrucció: Ventura Gassol i Rovira
(ERC); Economia i Treball: Manuel Serra i Moret (USC);
Foment i Agricultura: Salvador Vidal i Rossell (UGT); Sa-
nitat i Beneficència: Manuel Carrasco i Formiguera (PCR);
Finances: Casimir Giralt i Bullit (PRR); Justícia i Dret:
Pere Comes i Calvet (ERC). Aquest Govern de la Generali-
tat passà per les següents incidències: Joan Casanoves i
Maristany s'encarregà interinament de la conselleria de

de Justícia i Dret fins el 8 de maig de 1931. Salvador Vidal i Rosell cessà el 9 de novembre. Fou substituït a la conselleria de Foment per Josep Jové i Surroca (UGT). La conselleria d'Agricultura s'acumulà a Presidència (2). El dia 28 de desembre es plantejà una nova crisi en el Govern de la Generalitat. Francesc Macià anuncià que resoldria la crisi abans de l'Assemblea de la Diputació de la Generalitat. Els consellers manifestaren la seva adhesió més ferma a la persona i a la gestió del seu President i dimitiren llurs càrrecs. Acabada la reunió del Consell del Govern de la Generalitat, Manuel Serra i Moret va dictar als periodistes la nota següent: "Acabada la sessió del Consell del Govern de la Generalitat, en la qual han quedat resoltes totes les qüestions de l'ordre del dia i especialment l'adaptació de la pròrroga dels pressupostos i la ratificació dels acords presos pel Consell durant la seva actuació que ha deixat degudament organitzada la vida econòmica de la Generalitat fins a la pròxima adaptació de l'Estatut, els senyors Consellers han decidit unànimement manifestar llur ferma adhesió a la persona i a la gestió de l'honorable senyor President de la Generalitat i posar col·lectivament els càrrecs a la seva disposició perquè pugui refer el Cònsell en la forma que ell estimi convenient, d'acord amb les necessitats polítiques del moment, segons el Sr. President vulgui apreciar-les. El Sr. President ha acceptat les dimissions presentades i ha anunciat que resoldrà la crisi abans de la pròxima Assemblea de la Diputació de la Generalitat" (3).

El 29 de desembre de 1931 es formà la llista i composició del nou govern de la Generalitat, en la següent manera: Presidència i Agricultura: Francesc Macià i Llussà (ERC); Vice-Presidència i Foment: Joan Casanoves i Maris-

tany (ERC); Instrucció Pública: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Economia i Treball: Manuel Serra i Moret (USC); Governació: Josep Tarradellas i Joan (ERC); Sanitat: Josep Jové i Surroca (sindicalista i ex UGT); Justícia i Dret: Pere Comas i Calvet (ERC); Finances: Casimir Giralt i Bullich (PRR) (4). Després de la dimissió de Salvador Vidal i Rossell de la conselleria de Foment i Agricultura el 9 de novembre de 1931, i en abandonar el Consell executiu Manuel Carrasco i Formiguera, en no compartir l'actitud d'Esquerra Republicana davant la C.N.T., aquest govern format el 29 de desembre, Esquerra Republicana el compartia només amb el Partit Republicà Radical i la Unió Socialista de Catalunya. Aquest Govern de la Generalitat passà per les següents incidències: Casimir Giralt i Bullich dimití el 22 de març de 1932, però el 22 d'abril es reintegrà a la conselleria. Cessà definitivament el 16 de setembre (5).

En aprovar-se l'Estatut de Catalunya a les Corts Constituent, el conseller Casimir Giralt i Bullich va dimitir el seu càrrec de conseller de la Generalitat de Catalunya, juntament amb els altres consellers del govern català. El conseller de governació ho féu explícit mitjançant una nota redactada pel govern que deia així: "En ocasió de l'aprovació de l'Estatut, tots els consellers del Govern de la Generalitat han reiterat la dimissió de llurs càrrecs al senyor President per felicitar-li així les resolucions que ell cregui oportunes en aquest moment. El senyor President tot i acceptant les dimissions, ha manifestat als consellers que espera seguiran despatxant en llurs departaments, mentre duri la crisi, que, pendent d'algunes consultes, creu que no es podrà resoldre fins la setmana entrant." (6).

Aquesta crisi del govern de la Generalitat fou superada el 3 d'octubre de 1932 mitjançant la formació de nou govern. La llista i composició d'aquest era la següent: Presidència i Agricultura: Francesc Macià i Llussà (ERC); Obres Públiques: Joan Lluhí i Vallescà (ERC); Finances: Carles Pi i Sunyer (ERC); Instrucció: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Justícia i Dret: Pere Comas i Calvet (ERC); Governació: Josep Tarradellas i Joan (ERC); Economia: Manuel Serra i Moret (USC); Treball: Francesc X. Casals i Vidal (ERC); Sanitat i Assistència Social: Antoni Xirau i Palau (ERC) (7). Cal remarcar que aquest govern de la Generalitat era un govern monocolor d'Esquerra Republicana i Unió Socialista de Catalunya. Cal assenyalar també el gran nombre de consellers d'Esquerra Republicana pertanyents al grup de "L'Opinió" que formaven aquest govern: Joan Lluhí i Vallescà, Pere Comas i Calvet, Josep Tarradellas i Joan i Antoni Xirau i Palau. En el moment de formació d'aquest govern, el grup de "L'Opinió" havia començat ja el seu procés de dissidència i crítica respecte a Esquerra Republicana.

El 20 de novembre de 1932 se celebraven les eleccions al Parlament de Catalunya, i el 14 de desembre, Francesc Macià fou elegit pel Parlament de Catalunya, President de la Generalitat.

Lluís Companys fou elegit President del Parlament de Catalunya, i Joan Casanovas i Maristany, vice-president primer.

Durant l'època en que l'Estatut estigué plenament en vigor ocuparen la presidència de la Generalitat Francesc Macià i Lluís Companys. Francesc Macià nomenà governs homogenis, formats exclusivament per representants dels diversos sectors que integraven Esquerra Republicana. Fins

i tot les consultes prèvies, abans de formar el govern, només d'adreçaven a personalitats del partit majoritari. Francesc Macià delegà sempre les funcions executives en Joan Lluhí i Vallescà, Carles Pi i Sunyer i Miquel Santaló, successivament. En canvi, Lluís Companys formà governs de coalició entre Esquerra Republicana, majoritària, -que a més donava representació en el govern als diversos sectors-, i el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Acció Catalana Republicana, Unió Socialista de Catalunya o personalitats republicanes independents. Durant les consultes prèvies, abans de formar el govern, Lluís Companys s'adreçà a tot el ventall de les esquerres i, en la darrera crisi de govern, fins i tot sectors de centre-dreta amb representació parlamentària. No delegà mai les funcions executives i menà la direcció política amb una certa rigidesa (8).

El 14 de desembre de 1932 es decretà una crisi en el Govern de la Generalitat. "La Humanitat" de 15 de desembre de 1932 comentava d'aquesta manera la tramitació de la crisi: "Dimissionari el Consell que fins ara havia vingut exercint les funcions executives de la Generalitat, pesa novament damunt el senyor Macià la tasca d'haver de constituir el nou Consell. La tramitació de la crisi sembla fàcil i breu, tota vegada que l'única modificació que hom preveu, serà la del departament d'Economia, que abandonarà el senyor Serra i Moret, per tal de lliurar-se de ple a la direcció de la minoria de la Unió Socialista de Catalunya, desaparegent el susdit departament. Al front dels restants ministeris hi seguiran els mateixos que fins ara els han vingut exercint, a entera satisfacció del senyor Macià. L'únic punt dubtós és saber si seguirà a Treball i Qüestions socials el senyor Casals, el qual

no té la investidura de diputat, que no és necessària per què pugui exercir el càrrec. Sembla que serà creat un departament d'Agricultura, per tal de donar solució als problemes de la terra a Catalunya. Però això no passa, per ara, de ser una suggerència" (9).

El 19 de desembre de 1932 quedà format el primer govern de la Catalunya autònoma (10), estant aquest constituït de la manera següent: Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC); Cap del Consell Executiu i Obres Públiques: Joan Lluhí i Vallescà (ERC); Justícia i Dret: Pere Comas i Calvet (ERC); Governació i Sanitat: Josep Tarradellas i Joan (ERC); Finances: Carles Pi i Sunyer (ERC); Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Agricultura i Economia: Antoni Xirau i Palau (ERC); Treball i Assistència Social: Francesc X. Casals i Vidal (ERC).

Aquest Govern de la Generalitat era un govern unitari d'Esquerra Republicana, i, d'altra banda, continuava tenint gran pes la tendència del grup de "L'Opinió" en el si del govern, amb els següents consellers: Joan Lluhí i Vallescà, Pere Comas i Calvet, Josep Tarradellas i Joan i Antoni Xirau i Palau.

El 20 de desembre de 1932, Joan Lluhí i Vallescà, en qui el President de la Generalitat havia delegat funcions de cap de Govern, exposà al Parlament de Catalunya l'obra que realitzaria el primer govern de la Catalunya autònoma, sostingut per la majoria d'Esquerra Republicana (11). Es referí concretament a l'article 14 sisè de l'Estatut de Catalunya que apuntava el tema de la delegació de funcions executives del President de la Generalitat. Joan Lluhí i Vallescà, en exposar el seu programa de govern, afirmava que en l'Estatut Interior de Catalunya, aquesta delegació de funcions executives hauria d'ésser concretada

i regulada. El 23 de gener de 1933 es va fer efectiva una crisi del Govern de la Generalitat, que ja era real des de el dia 18 de gener, mitjançant la dimissió dels consellers Joan Lluhí i Vallescà, Josep Tarradellas i Joan, Pere Comas i Calvet i Antoni Xirau i Palau. Joan Casanel·las va dimitir també la presidència de la Comissió parlamentària de l'Estatut Interior de Catalunya, a causa de la seva opció d'estar totalment identificat amb els consellers dimissionaris. El tema clau sobre el que es va plantejar la crisi del Govern de la Generalitat fou que els polítics del grup de "L'Opinió" havien canviat d'actitud en la qüestió de la delegació de funcions presidencials. Ara, l'assumpte que es proposaven era el de precisar de quina manera el President de la Generalitat havia de respondre davant del Parlament de Catalunya dels poders que realment exercia, ja fos amb delegació o sense. Proposició difícil, ja que l'article 48 del dictamen de l'Estatut Interior de Catalunya feia gairebé impossible que el President de la Generalitat fos interpel·lat pels diputats del Parlament de Catalunya.

El 24 de gener de 1933 va quedar resolta aquesta crisi del Govern de la Generalitat. En la formació d'un nou govern es donà una representació més adient als diferents sectors d'Esquerra Republicana, i aquest tenia la següent composició: Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC); Conseller Delegat i Finances: Carles Pi i Sunyer (ERC); Justícia i Dret: Pere Corominas i Montanya (ERC); Governació: Joan Selvas i Carner (ERC); Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Agricultura i Economia: Pere Mias i Codina (ERC); Sanitat i Assistència Social: Josep Dencàs i Puigdollers (ERC); Treball i Obres Públiques: Francesc X. Casals i Vidal (ERC). Aquest Govern de la Generalitat

tingué les següents incidències: el 24 de gener de 1933, Josep Irla i Bosch fou nomenat conseller de Governació i Joan Selves i Carner, conseller d'Agricultura i Economia, Josep Irla i Bosch, estant malalt, no arribà a ocupar el càrrec, i el 7 de febrer, Joan Selves i Carner passà a Governació. La vacant d'Agricultura i Economia fou ocupada per Pere Mias i Codina (12).

"La Humanitat" del 24 de gener de 1933 comentava la crisi del Govern de la Generalitat en un article editorial (13), de la següent manera: "Els qui es creien que a la reunió de la minoria parlamentària d'Esquerra es produïrien debats de passió o situacions personals enutjoses s'hauran convençut ara del seu error. Segons es desprèn de les referències, i de la mateixa relativa brevetat de l'assemblea celebrada, aquesta es va desenrotllar en termes d'una gran serenitat, d'una sincera cordialitat i seguint la natural trajectòria dels partits polítics i del lliure joc de la polèmica doctrinal en el si d'una força els components de la qual poden tenir apreciacions diverses sobre punts que encara no han estat definits. Ara resulta que uns senyors consellers, d'aptituds rellevants, sembla que no disposen de la confiança de la majoria, encara que continuïn tenint com sempre, la seva estima i el seu fraternal companyerisme. I aquests consellers que han observat això, en desacord de confiança també amb el President de la Generalitat, que els va nomenar, han presentat llur dimissió. Ara, el senyor President, que ha pogut controlar, resoldrà la crisi tot tenint cura que el nou govern sia la traducció de la coluntat i dels anhels actuals de la majoria del Parlament. Partit demòcrata, l'Esquerra Republicana, els càrrecs polítics no son res més que manaments de l'organització. Tots s'han de supeditar

a l'adhesió, a la voluntat de la massa política organitzada, dels afiliats. Cadascú ha de cercar el triomf dels seus punts de mira en la soberania de l'opinió pública, de l'organització activa, que és la que mana. No són els consells dels adversaris, ni els comentaris dels enemics els que han de reforçar els nostres homes, sinó l'amor, la confiança i la simpatia dels afiliats. Esquerra Republicana no deixarà d'ésser mai un partit demòcrata, ben disciplinat, disciplina que avença de baix a dalt. Tots ho comprenen així, tots ho desitjen així. I per això les disconformitats que puguin produir-se són resoltes, d'aquesta manera democràtica, amb l'acatament de tothom, sen se vençuts ni vencedors, sinó amb l'anhel únic i unànime de servir millor la causa de Catalunya i de la República". (14).

El 3 d'octubre de 1933 es plantejà una nova crisi del Govern de la Generalitat. D'una banda, durant tot l'any 1933 s'havia agreujat el procés de dissidència i crítica del grup de "L'Opinió" respecte a Esquerra Republicana, procés de dissidència que es féu abismal el 29 de setembre de 1933, quan els polítics de l'esmentat sector publicaren el manifest "Al Comitè Executiu Central i als militants d'Esquerra Republicana de Catalunya", en el qual, en els seus diversos apartats, s'incloïa un fort atac a l'actuació del Govern de la Generalitat per no respectar l'esperit i la posta en pràctica de l'Estatut de Catalunya, i per no estar d'acord amb la política de portar a terme els traspassos de serveis. De l'altra, es criticava la conducta del conseller Pere Mias i Codina referent a l'actuació portada respecte als rabassaires i parcers. D'aquesta manera, "L'Opinió" de 3 d'octubre, en el seu article editorial (15), explicitava els termes de la crisi

del Govern de la Generalitat en aquest sentit: "Era natural l'expectació que hi havia ahir, a la tarda, al Parlament de Catalunya. L'atac raonat i serè, però duríssim en el fons que els nostres amics senyors Casanelles, Comes, Lluhí, Tarradellas i Xirau feren en una recent nota política contra el Govern de la Generalitat, acusant-lo de malbaratar el patrimoni que l'Estatut aprovat per les Corts Constituents representava, ja que no tenia una política en el problema cabdal del traspàs de serveis i transigia coses fonamentals sense acudir a l'arbitratge establart al propi Estatut, era considerat per tothom, com el nucli sobre el qual giraria el debat polític que s'anava a plantejar".

"El poble de Catalunya esperava conèixer també els motius de la circular que el conseller dimissionari, senyor Mies, va publicar dies enrera, interpretant a favor de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre la llei de 26 de juny darrer".

"La sessió (...) tingué un caire completament distint. El Govern de la Generalitat presentà la seva dimissió total. La manera de fer-ho, la manera de permetre-ho el president de la Cambra, són tan lamentables que posen fre al nostre judici i sordina a les nostres paraules i procurarem encarrilar les coses pensant només en els prestigis del Poder públic català i en la dignitat que ha d'acompanyar tots els seus actes". "El Consell de la Generalitat, que presidia, com a conseller primer, el senyor Carles Pi i Sunyer, ha tingut la fi que es mereixia. No tenint noció clara del funcionament de les institucions polítiques catalanes, en lloc de dimitir davant del President de la Generalitat, com corresponia, pel fet d'exercitar funcions delegades, ho fa davant el Parlament, sense que,

però, aquest hi hagi estat desfavorable i sense, ni tan sols, haver-lo deixat opinar".

(...) "La crisi està plantejada. No ha estat parlamentària. Havent-hi delegació de funcions executives correspon resoldre-la i explicar-la davant la Cambra a l'honorable senyor President de la Generalitat. Confiem que aquesta vegada els termes clars i precisos del text constitucional català no seran escamotejats. Altrament, hauríem d'aixecar amb tota fermesa la nostra protesta en defensa dels ideals de democràcia i parlamentarisme purs que ens són tan cars" (...) (16).

El dia 4 d'octubre de 1933 es va resoldre la crisi del Govern de la Generalitat. En la solució d'aquesta, "se sacrificà el sector més conservador per tal d'obtenir el suport rabassaire, pro-obrerista i comarcal. Amb aquest intent de presentar un caire més esquerrà, es pretenia refer la imatge d'Esquerra Republicana davant els partits el suport dels quals interessava de cara a les properes aliances electorals per a renovar les Corts Constituents" (17). La formació d'aquest nou govern quedà de la següent manera: Presidència: Francesc Macià i Llussà (ERC); Conseller Primer i Finances: Miquel Santaló i Parvorell (ERC); Justícia i Dret: Pere Coromines i Montanya (ERC); Governació: Pere Mestres i Albert (ERC); Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Agricultura i Economia: Joan Ventosa i Roig (ERC); Sanitat i Assistència Social: Josep Dencàs i Puigdollers (ERC); Treball i Obres Públiques: Martí Barre^{ra} i Maresma (ERC) (18). Aquest Govern de la Generalitat sofrí la següent incidència: Carles Pí i Sunyer fou nomenat conseller de Finances el dia 4; però, en passar a Ministre de la República el dia 8 d'octubre, fou substituït per Miquel Santaló i Parvorell, que acumulà la conselleria

de Finances al càrrec de conseller primer de delegació de les funcions presidencials (19).

"L'Opinió" del 5 d'octubre de 1933 comentava d'aquesta manera la crisi del Govern de la Generalitat: "S'ha resolt amb la rapidesa acostumada i amb la mateixa absència de fonament que la motivà. S'ha canviat el primer conseller i n'han sortit sacrificats els senyors Casals i Mies. Aquest ha mort a mans de la seva pròpia falla, en el problema dels rabassaires. El senyor Casals, no sabem per què. Diuen que ha d'anar a la candidatura de regidors per Barcelona. També semblava que guardaven per a alcalde el senyor Pi i Sunyer. Són crisis del Palau Presidencial, nascudes generalment de motius aliens a la política. Ja hi estem acostumats. Quatre consellers nous. Veurem l'obra que fan per tal d'elogiar-la o censurar-la sense passió de cap mena, com correspon a la nostra equanimitat. A part d'això, personalment sentim bona amistat pels novi cis, i si el traspàs de serveis va com fins ara, el nomenament els servirà per a ben poca cosa. Fet i fet, que la primera conselleria la tingui el senyor Santaló o el senyor Pi i Sunyer té poca transcendència. Que la sort els acompanyi!" (20). "L'Opinió" d'aquest mateix dia apareixia amb la manxeta: "Ja tenim nou Govern a la Generalitat. Però ara tothom pregunta: per què hi va haver crisi?" (21).

En aquest context polític, el 25 de desembre de 1933 morí el President de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià. El nou President d'aquest organisme autònom, Lluís Companys, fou elegit pel Parlament de Catalunya el 31 de desembre de 1933. En aquest moment, a principis de gener de 1934, es decretà una crisi al Govern de la Generalitat, i Lluís Companys començà la tramitació d'aquesta evacuant

les consultes amb els caps de les forces republicanes d'esquerra. Totes les previsions apuntaven a la formació d'un Govern d'àmplia concentració republicana d'esquerra. El 3 de gener de 1934 se superà aquesta crisi del Govern de la Generalitat mitjançant la formació d'un nou govern de concentració republicana d'esquerra. Lluís Companys, en nomenar aquest govern de coalició, volia una renovació de les alances dels partits republicans d'esquerra, per defugir la derrota soferta en les eleccions legislatives del 19 de novembre de 1933. Aquest estava compost de la següent manera: Presidència: Lluís Companys i Jover (ERC); Justícia i Dret: Joan Lluhí i Vallescà (PNRE); Governació: Joan Selves i Carner (ERC); Finances: Martí Esteve i Guau (ACR); Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Agricultura i Econòmia: Joan Comorera i Soler (USC); Sanitat i Assistència Social: Josep Dencàs i Puigdollers (ERC); Treball i Obres Públiques: Martí Barrera i Maresma (ERC) (22). Aquest Govern de la Generalitat passà per diverses incidències: Joan Selves i Carner morí el 28 de juny de 1934. Llavors Josep Dencàs i Puigdollers ocupà interinament la conselleria de Governació. El 18 de setembre es reestructuraren parcialment les conselleries: Josep Dencàs i Puigdollers passà definitivament a conseller de Governació. Martí Barrera i Maresma, restà només com a conseller de Treball. I es creà una nova conselleria d'Obres Públiques i Assistència Social i Sanitària, que fou ocupada per Pere Mestres i Albet (ERC) (23).

Després dels esdeveniments del 6 d'octubre de 1934, el Govern de la Generalitat fou empresonat i s'obrí el període de suspensió de l'Estatut de Catalunya. El dia 7 d'octubre, el coronel Francisco Jiménez Arenas fou nomenat per l'autoritat militar governador general de Catalunya i

president accidental de la Generalitat. El dia 13 d'octubre suspengué el President i Consellers estatutaris. El 10 de gener de 1935, Manuel Portela Valladares fou nomenat governador general de Catalunya i President de la Generalitat pel Govern de Madrid. Durant l'any 1935 i part de 1936 a Catalunya es succeïren diversos governs no estatutaris. Un cop celebrades les eleccions legislatives de 16 de febrer de 1936, a Catalunya comença una nova etapa estatutària, amb la restauració de l'Estatut de Catalunya. El 17 de febrer de 1936 de 1936 fou nomenat President i Governador General de Catalunya, Joan Moles i Ornel·la, polític pròxim a ERC. El 29 de febrer, el Parlament de Catalunya confirmà Lluís Companys i Jover com a President de la Generalitat. El dia 1 de març, Lluís Companys confirmà el mateix Consell de la Generalitat que l'autoritat militar havia suspès i empresonat pels esdeveniments d'octubre de 1934.

Aquest Govern de la Generalitat sofrí les següents incidències: El President Lluís Companys ocupà interinament la conselleria de Governació, que el 6 d'octubre de 1934 ocupava Josep Dencàs i Puigdollers. El 20 de març de 1936 fou nomenat conseller de Governació Josep Maria Espanya i Sirat (ERC). Joan Lluhí i Vallescà dimití el 13 de maig en ésser nomenat ministre de Treball del Govern de la República (24). El 23 de maig de 1936, en una reunió del Govern de la Generalitat extraordinària es decretà la crisi total, que Lluís Companys l'explicava d'aquesta manera: "Els consellers han posat el seu càrrec a la meva disposició, i per tant, s'ha declarat la crisi total del Govern. (...). Designat el nou Govern, aquest procurarà reunir-se el dimecres, per tal d'acudir dijous, d'acord amb el President del Parlament, a la sessió que aquest celebri.(...).

Es tracta en realitat, de la primera crisi del Govern de la Generalitat. No caldrà que us digui que sigui quin sigui el destí i la voluntat dels homes que han format el Govern i que el segueixen formant, i que com ells, i cadascun d'ells, intenti interpretar els seus respectius ideals, hi ha coses que els homes que ha format aquest Govern, no podran oblidar. Hi ha llaços que mai més no seran destruïts, com el record d'hores doloroses i dels moments victoriosos que han creat una amistad emocional a través de totes les sensacions viscudes. Penso consultar els representants de tots els grups parlamentaris sense distinció de cap classe, i a més, sense distinció també els representants dels grups polítics i obrers que sense tenir representació al Parlament de Catalunya, formen part del Front d'Esquerres victoriós el 16 de febrer.(...)" (25).

"La Humanitat" de 24 de maig de 1936, comentava en un article editorial (26) d'aquesta manera dita crisi del Govern de la Generalitat: "Com era previst, després de la reunió celebrada ahir a la nit pel Govern de la Generalitat de Catalunya, ha quedar plantejada la crisi total. En els medis polítics i periodístics, aquest consell havia despertat una viva, i lògica, expectació, producte de recents fets de caràcter polític que han motivat la vacant del senyor Lluhí en el govern autonòmic i la posició de la USC després de l'últim congrés celebrat per aquesta organització, representada a la Generalitat pel senyor Comorera". "Molts comentaris i suposicions s'han escrit entorn d'aquesta crisi de la Generalitat i de les seves possibles solucions. (...). I bé. Plantejada la crisi, aquesta trobarà solució adequada i ràpida". "Per al reajustament del nou Govern de Catalunya, el President Companys compta amb dos factors essencialíssims: la confiança del

poble català i la seva alta, indiscutible, autoritat política i patriòtica. En l'hora actual, una norma assenyala el camí a seguir al gran governant popular: la tònica política i social del 16 de febrer i els postulats del "Front Popular". Sobre aquesta base hauran de cenyir-se les solucions possibles i el pensament polític del President Companys, tan certer sempre a interpretar la voluntat i la necessitat de la democràcia nacionalista de Catalunya" (...).

"No volem tancar la nostra impressió política del moment sense recollir i valorar davant l'opinió catalana i davant la República, la tasca realitzada fins avui pel Govern dimissionari, sota la serena acció del qual la vida de Catalunya ha hagut d'ésser, a diverses repeses, estimada amb afecte, amb admiració i fins amb enveja. Amb el nou Govern, es mantindrà la línia d'acció, sense que es produeixi solució de continuïtat ni desviació en les consignes" (27).

El 26 de maig de 1936 quedà resolta aquesta crisi de govern, mitjançant la formació d'un nou Govern de la Generalitat que estava compost de la següent manera: Presidència: Lluís Companys i Jover (ERC); Justícia i Dret: Pere Comes i Calvet (ERC); Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC); Finances: Martí Esteve i Guau (ACR); Governació: Josep Maria Espanya i Sirat (ERC); Economia i Agricultura: Lluís Prunés i Sató (ERC); Treball: Martí Barrera i Maresma (ERC); Obres Públiques: Pere Mestres i Albet (ERC); Sanitat i Assistència Social: Manuel Corachán i Garcia (Tècnic-republicà independent) (28).

Notes al Capítol X apartat 1.-

- (1) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament.- Editorial Undarius.- Barcelona, 1976, p. 13 i 14.
- (2) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament.- ob. cit., p. 208.
- (3) "L'Op" 29 desembre 1931; "La Ht" 29 desembre 1931.
- (4) A "L'Op" de 30 de desembre de 1931 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat
- (5) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament., p.208.
- (6) "La Ht" 20 setembre 1932; "L'Op" 20 setembre 1932.
- (7) A "La Ht" de 3 d'octubre de 1932, i a "L'Op" de 4 d'octubre de 1932 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat.
- (8) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament, p. 12.
- (9) "La crisi del Govern de la Generalitat. Càbales i comentaris". "La Ht" 15 desembre 1932.
- (10) A "La Ht" i "L'Op" de 20 de desembre de 1932 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat.
- (11) "La Ht" i "L'Op" de 21 de desembre de 1932 reproduïen el discurs de Joan Lluhí i Vallescà davant del Parlament de Catalunya de presentació del programa de govern.

- (12) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament., p.209.
- (13) Editorial: De la crisi de la Generalitat. Un exemple de democràcia". "La Ht" 24 gener 1933.
- (14) Editorial "De la crisi de la Generalitat. Un exemple de democràcia". "La Ht" 24 gener 1933.
- (15) Editorial: "Una crisi lamentable". "L'Op" 3 octubre 1933.
- (16) Editorial "Una crisi lamentable". "L'Op" 3 octubre 1933.
- (17) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament., p. 13.
- (18) A "La Ht" i a "L'Op" de 5 d'octubre de 1933 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat.
- (19) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament, p. 209 i 210.
- (20) "La crisi del Govern de la Generalitat". "L'Op" 5 octubre 1933.
- (21) "L'Op" 5 octubre 1933.
- (22) A "La Ht" i "L'Op" de 4 de gener de 1934 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat.
- (23) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament.,p.210.
- (24) Ismael E. Pitarch: La Generalitat de Catalunya. I. Els Governes. Programes i crisis al Parlament., p.213.

- (25) "La Ht" 24 maig 1936.
- (26) Editorial "Una etapa". "La Ht" 24 maig 1936.
- (27) Editorial "Una etapa". "La Ht" 24 maig 1936.
- (28) A "La Ht" de 27 de maig de 1936 apareixia la llista i composició del nou Govern de la Generalitat.

2. EL GRUP PARLAMENTARI D'E.R.C. AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Aprovat per les Corts Constituents i promulgat l'Estadut de Catalunya el mes de setembre de 1932, tot seguit, el dia 20 de novembre se celebraren eleccions legislatives al Parlament de Catalunya en les quals Esquerra Republicana obtenia una votació suficient per copar tots els escons de la majoria. D'altra banda, la Lliga Regionalista obtenia tots els escons reservats a la minoria, excepte l'acta de Pere Lloret i Ordeix, d'Acció Catalana Republicana, que aconseguia per Tarragona.

Els diputats elegits per al Parlament de Catalunya per partits es dividien de la manera següent:

Esquerra Republicana	57	(Francesc Macià fou elegit per Barcelona i Lleida).
Lliga Regionalista	16	(.J.M.Tallada fou elegit per Barcelona i Tarragona).
Unió Socialista	5	
P. Radical Autònom de Tarragona	4	
U.D.C.	1	
A.C.R.	1	
Unió Catalanista	<u>1</u>	
Total	85	(1).

En constituir-se el primer Parlament de Catalunya, el grup parlamentari d'Esquerra Republicana estava compost pels diputats electes d'aquest Partit i pels del Partit Radical Autònom, que constituïen una majoria de seixanta-un diputats. Aquests eren: Francesc Macià i Llussà, Jaume Serra Húnter, Carles Pi i Sunyer, Joan Lluhí i Vallescà, Josep Tarradellas i Joan, Joan Puig i Ferrater, Josep

Dencàs i Puigdollers, Joan Soler i Pla, Joan Casanellas i Ibarz, Joan Tauler i Palomeres, Joan B. Soler i Bru, Amadeu Colldeforns i Margalló, Pere Màrtir Rossell i Vilar, Nicolau Battestini i Galup, Francesc Ribas i Soberano, Miquel Guinart i Castellà, Martí Marrera i Maresma, Pere Comas i Calvet, Gaspar Armengol i Taló, Salvador Armendares i Torrent, Lluís Companys i Jover, Lluís Bru i Jardí, Joan Selves i Carner, Pere Mestres i Albert, Josep Fontbernat i Verdaguer, Joaquim Bilbany i Bosch, Francesc Riera i Claramunt, Joan Mora i Adserà, Joan Balart i Armengol, Jaume Sallés i Figueras, Josep Irla i Bosch, Antoni Xirau i Pallau, Laureà Dalmau i Pla, Pere Blasi i Marenges, Francesc Arnau i Cortina, Josep Fàbrega i Pou, Joan Casanovas i Maristany, Antoni Dot-Arxé, Joan Bancells i Xiberta, Xavier Casademunt i Arimany, Pere Cerezo i Hernández, Humbert Torres i Barberà, Pere Corominas i Muntanya, Francesc Viadiu i Vendrell, Josep Companys i Jover, Joan Sauret i Garcia, Enric Canturri i Ramonet, Ricard Palacín i Soldevila, Pere Mies i Codina, Jaume Magre i Ubach, Josep M. España i Sirat, Ventura Gassol i Rovira, Manuel Galés i Martínez, Jaume Simó i Bofarull, Antoni Rovira i Virgili, Josep Folch i Folch, Josep Andreu i Abelló, Martí Rouret i Calloï Francesc Farreras i Duran, Miquel Cunillera i Rius, Gonçal Yvars i Messeguer.

D'altra banda, cal remarcar que dels seixanta-un diputats que formen la majoria d'Esquerra Republicana, tan sols cinquanta-dos es mantenen sempre sota l'única disciplina del partit, bé que cal notar que en moments de certa solemnitat, tot i mantenir-se dintre de la majoria, Soler i Pla parla en nom de l'antiga Unió Catalanista, Mora i Adserà en nom dels federals, i Riera i Claramunt i Jaume Sallés per la Unió de Rabassaires. És diferent, en

canvi, la situació dels cinc diputats del P.N.R.E., escindits de la majoria i posteriorment reagrupats: la dels tres diputats del Partit Radical Autònom que formen minoria a partir del 1936 i la de Josep Dencàs que el 1936 representa Estat Català, ara separat de la majoria (2).

Després del llarg procés de dissidència i crítica del grup de L'Opinió en el si d'Esquerra Republicana durant tot l'any 1933, a principis d'octubre d'aquest any arribà el moment de l'escisió d'aquest sector i el de la constitució del P.N.R.E. En aquest moment, els cinc diputats del Parlament de Catalunya pertanyents al P.N.R.E. -Joan Casanellas i Ibarz, Joan Lluhí i Vallésca, Josep Tarradellas i Joan, Pere Comas i Calvet i Antoni Xirau i Palau- formaren una minoria pròpia en aquesta Cambra. En la sessió parlamentària de 10 d'octubre, Joan Lluhí i Vallesca presentà la nova minoria nacionalista esquerrana. Aquesta tingué una vida parlamentària pròpia fins el març de 1936 en que el P.N.R.E. decidí dissoldre's i que els seus militants s'integressin novament voluntàriament a Esquerra Republicana. Fou en aquest moment que la minoria nacionalista esquerrana es reagrupà amb la d'Esquerra Republicana.

Quant al Partit Radical Autònom, solament després de les crisis d'Esquerra Republicana que culminen en setembre de 1933 amb l'expulsió del grup de "L'Opinió" del Partit i amb la constitució del P.N.R.E., Jaume Simó i Bofarull començà a parlar en el Parlament de Catalunya com a "radical autònom" (fins i tot es queixà de no pertànyer a cap comissió, cosa que la presidència del Parlament contestà dient-li que no formava part de cap minoria prou important per a sol.licitar-ho). Més tard, en alguns moments del 1934 de manera indirecta, i clarament el 1936, Miquel S. Cunillera i Rius, Gonçal Ibars i Messeguer feren costat

a Jaume Simó i Bofarull, i tots tres formaren la minoria del Partit Radical Autònom, adherida a Acció Catalana Republicana i Estat Català a efectes parlamentaris, Josep Folch i Folch només es lligà al grup al principi (3).

Quant a la minoria d'Estat Català, cal remarcar que el 22 i 23 de maig de 1936 se celebrà el segon Congrés Nacional ordinari de les J.E.R.E.C. -després del debat celebrat al Parlament de Catalunya sobre les responsabilitats del 6 d'octubre-, i en el qual hom expulsà militants com Ventura Gassol, J. Puig i Ferrer, i Joan B. Soler i Bru, diputats del Parlament català, i acordà per unanimitat de separar-se d'Esquerra Republicana. Després de les explicacions de Josep Dencàs sobre la seva actuació i responsabilitat, hom aprovà la seva gestió i li encomanà que representés Estat Català al Parlament de Catalunya. Sota la direcció de Josep Dencàs es formà una nova organització anomenada Estat Català, ara totalment separada d'Esquerra Republicana i a la qual ingressaren el PNC, alguns sectors de les J.E.R.E.C. i el grup paramilitar de "Nosaltres Sols!". Hom hi elaborà un programa clarament separatista. L'únic representant del grup al Parlament de Catalunya era Josep Dencàs mateix, en virtut d'haver estat elegit quan militava a Esquerra Republicana, el qual formà part d'una minoria híbrida, constituïda el 1936 entre alguns radicals autònoms: Simó i Bofarull, Cunillera, Ibars, i Pere Lloret, d'Acció Catalana Republicana (4).